

2-IK SZÁM. 1885.

BUDAPEST, JANUÁR 11.

XXXII. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 frt
POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: félévre ... 6 .

Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: félévre 8 frt
félévre ... 4 .

Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: félévre 6 frt
félévre ... 3 . Képföldi előfizetésekhöz a postailag meghatározott viteldj is ematolandó.

A KHIVAI KHÁN ÉS A BOKHARAI EMIR.

Míg a nyugati hatalmak mélységes konferenciákba merülve tanakodnak Egyiptom pénzügyeinek rendezése, az anarkhisták nemzetközi üldözésére szolgáló rendszabályok, uratlan afrikai területek elfoglalásának módozatai, egymással kötendő vám- és kereskedelmi szerződések s önmagukban kétségtelenül elég nagy fontosságú egyéb kérdések fölött: addig távol keleten, a legnagyobb világrész közepén egy oly alakulás van folyamatban, mely minden más világeseeményt kicsivé törpítéssel fenyeget.

A minden oroszok csárja, ki már eddig is száz millió alattvaló ura, óriási birodalmába készül olvasztani az emberiség bölcséjét, Timur Lenk fővárosában, a világ közepének nevezett Szamarkandban császárává koronáztatván magát nem egy országnak, nem egy birodalomnak többé, hanem egy világrésznek. «Közép-Ázsia császára», ez lenne fölveendő új czime Nagy Péter utódjainak, sokkal nagyobb czim, mint «India császára», melyet Anglia királynője vett föl néhány év előtt, mert míg ez mégis bizonyos geográfiai határokhoz van kötve, addig az nyíltan a világ fölötti uralmat proklamálja czélja gyanánt.

Az orosz ezárok százados politikája, uralomra jutni a világ fölött, még egy alkalommal sem nyert oly határozott kifejezést, mint nyerne abban, ha a muszka ezár Közép-Ázsia császárának koronáztatnék. A mi Nagy Sándornak csak élete tartamára sikerült, de a mi halálával öszszesomlott, ezt állandóan megalkotni sikerülne III. Sándornak. Attila, Tamerlán világuralmi mulékony alkotásai, s az, a miről a nyugati császárok csak álmództak, de meg nem közelítettek, a mihez csak a római nagy birodalomban mutat fogható példát a história: az valósulna meg e tény által.

De hát megvalósulhat-e? van-e rá lehetőség, hogy a Krisztus utáni XIX. század legvégén, a

megszilárdult, a megcsontosodott államalakulások mai szakában, midőn az országok közti határt csak valamennyire is idebb vagy odább tolni a vérnek egész tengerébe kerül: hogy épen ebben a korban, ilyen viszonyok közt végbe mehessen az, a mi az általános fölfordulás, az örökös forrongás, a népvándorlások állhatatlan korszakában s minden maradandóságot nélkülöz irányai között is csoda leendett?

Miért ne? Hiszen már tény. Az oroszok

magát ama roppant területeknek, melyek nagyrészt egy lövet por ellobbantása nélkül, tisztán furfang és eselvetés által ügyesen kötött kereskedelmi és diplomáciai szerződések útján, de a hol így nem ment, vér és vas jogán lettek az övéi, — csak egy tényleges helyzetnek ad kifejezést, melynek lényege nem, csak a neve új.

Ama területek, melyek a «közép-ázsiai császárságot» alkotandják, megszüntek önálló országok lenni, s elvesztették függetlenségüket,

a mint viszonyba léptek a veszedelmes szomszéddal, kit protektorukká fogadtak s ki uruk maradt. A turkománokat kivéve, kik testükkel védelmezték határaikat és önállóságukat, a legtöbbben tán számot se tudnának adni róla, hogyan lettek orosz alattvalókká. Esztendőig nem is tudták, hogy azok, mikor pedig rég azok voltak tényleg. Khiva khánja a többi közt, meg Bokhara emirje még souverain jogokat vélték gyakorolni, mikor azelőtt minden idegen elől féltékenyen elzárt határaikon belől a barátságos muszkanak «állomásokat» engedtek építeni, a melyek erődökké nőttek föl az idők folyamán, honnan ágyuk éreztorkai ásítanak a bennszülött uralkodók palotáira, örökös remegésben tartva s az orosz térparancsnokok előtt földig görbitve az egykor háttartalan hatalmu despotákat.

Vámbéry Ármán, kitűnő orientálistánk, volt az első, a ki Khiváról jelentést tudott hozni. 1862-ben középázsiai útjára indulva, csak koldusrongyokba öltözve, mint szegény zarándokló dervis közelíthette meg a hamisítatlan keleti kényuralom e székhelyeit, nem

tudva, melyik pillanatban téteti fejét lábaihoz a tyrannus uralkodó egy szemhunyorítása. Ma Khiva khánja egy báb-uralkodó, a ki kezét csókol a muszka kommandánsnak s a kengyelt tartja, mikor a czárt koronázzák.

Khivát, a már Herodot által is említett khorazmok hazáját, keletről, északról és nyugatról az Amu-Darja és az Aral-tó, délről Perzsia és Afghaniisztán által határolt országot, a középkorban az özbékek foglalták el, kik ma is törészet teszik a 700 ezerre becsült lakosságának.

MUZAFFAREDDIN BOKHARA EMIRJE.

czárja valósággal ura már annak az Ázsiának, mely az Éjszaki-tenger mentén egész a Csendes-oczeánig, közepén kelet felé egész a mennyei birodalomig, délnek pedig odáig terül, hogy Anglia keletindiai birtokaitól már csak Afghaniisztán választja el s valamint Khina felé Kuldzsában, ugy India felé Afghaniisztánban és Heratban is már ott az orosz a féllábával s Persiát akkor veszi birtokába, a mikor alkalmasnak itéli rá az időt.

Ha most a czár császárává koronáztatja

Nagy Péter ideje óta sokszor volt háboruja az oroszokkal, kik ismételve haddal támadták meg, a nélkül, hogy ott hatalmukat állandósíthatták volna. Csak 1873-ban sikerült határozottan függő helyzetbe hozni s a khánt a csár vazallusává tenni.

Vámbéry érintett látogatása idején *Szejd Mehemmed Khan Padisah Khorazm* volt Khiva khánja, a ki a koldusrongyokba öltözött magyar tudóst egy emelvényen ülve, egyik karjával bársonypárnára támaszkodva, másik kezében arany kormánypálczával fogadta. A khán minden arczvonása a kiált, tompa elméjü embertelen zsarnokot árulta el; szemei mélyen be voltak esve, ajkai fehérek, halványak, hangja rezgő. Mikor a khilatot — tiszteletruhát — a harezosoknak ünnepelesen átadták, mintegy száz lovas érkezett a táborból, mindenik néhány foglyot vezetve, köztök nőket, gyermekeket a ló hátához vagy a nyeregkápához kötözve s ezenkívül minden lovasnak a nyergén egy zsák volt keresztül téve. A nagy téren mindenik lovas átadta a khánnak a foglyokat, aztán leoldották a zsákokat, megfogták a két csücskét s úgy rázták ki a tartalmát, mint a burgonyát. Pedig emberfejek voltak, melyeket megszámlálva egy halomra rugdostak. A ki hány fejet hozott: négy, tizenkét, huszfejtü köntöst kapott. A foglyok közül a negyven éven alóliakat rabszolgául eladták, az akszakálokat — öregeket — azonban tiztizenötével vas nyaklókarikákkal egymáshoz fűzve szállították vérpadra vagy akasztófa alá, ha ugyan a khán meg nem kegyelmezett nekik akkép, hogy hanyatt fektetve őket, a hóhér mellükre térdelt, és kiszurta a szemöket...

Jelenleg *Medrehim*, illetőleg *Mehemed Redsin* Khiva khánja, ki fia az előbbinek, s most mintegy 30 éves. Vámbéry érintett utazásában mint virgoncz, fekete szemü és fekete haju fiucsakát ismerte, kit többször látott a gendumkiani nyári palotában. Azóta szomorú idők következtek Khivára. A Néva melléki fehér padisah akarátának való ellenszegülése a khánnak trónjába, függetlenségébe, boldogságába került. Midőn Kaufmann orosz tábornok 1873-ben elfoglalta Khivát s az ifju khánt maga elé hivatá, ez félholtta válva, remegve jelent meg előtte, nem is gondolva, hogy sorsa más legyen, mint a pallos. De meghagyták életét. Csakhogy az igen keserves egy élet, mert a békekötés 18-ik pontja szerint Khiva szegény khánja két millió és kétszáz-ezer rubelt tartozott lefizetni az orosz kincstárnak néhány év alatt. Csak a ki ismeri Khiva nyomoruságos pénzügyeit, s tudja, mily kemény munka kiszorítani csak egy fillért is a turkománokból, a kik az adóbehajtó elől megszöknek, úgy hogy hajtóvadászatot kell rájuk tartani: csak az tudja fölfogni az ifju khán keserves életét. A khán szegénysége még az udvartartás körül is érezhető, úgy hogy mentegőznie kell, midőn ajándékot fogad el, hogy nem tudja azt méltóképen viszonzni. Pedig szeretetreméltónak s nem is tehetségtelen embernek mondják; de persze a hiányos és ferde nevelés nyoma meglátszik ő rajta is. Ilyen az, hogy minden szegénysége daczára könnyelműen bánik az alattvalóitól keservesen kicsikart fillérekkel, vagy a bekés kereskedő karavánoktól rabolt zsákmánnyal; mert hát ez is előfordul s épen e miatt hangzik föl az orosz sajtóban a legtöbb panasz, melyet aztán nem is mulasztanak el alkalmul használni föl a khán detronizálásának s Khiva teljes beolvasztásának sürgetésére. A folytonos zsarolás különben magát a népet is elkészeríti a khán ellen. Ily zsarolásra adott alkalmat nemrég egy moszkvai keztyüslány is, a kivel Khiva uralkodója a csár-koronázás idején ismerkedett meg s kit aztán magával is vitt s daczára az igazhitü mozlimok ször-

nyülködésének az iszlamnak egy zsidó nővel való házasság által lett megszenségtelenítése felett, nejevé lön. De az új feleség kapzsisága nem ismert határt, úgy hogy végre a khán is megsokalta s 30 ezer rubel végkielégítéssel haza küldte.

A khán tehát, mint mondók, számalomra méltó, árnyéka csak egy uralkodónak, inkább csak a csár főfő-adószedője és vambelhajtója, a ki remegő pillantásokkal tekint az Oxus jobb partján lakó orosz helyparancsnokra, egy zord, durva ezredesre. Az egykori khivai kormány már csak névszerint létezik s az első miniszter, a divanbegi, mai napság nem teez egyebet, mint begyűjti a szükséges sarczot, a mit személyesen kell megcselekednie.

Vámbéryt 1863-iki utja idején már Khivában igyekeztek rábeszélni, hogy mondjon le Bokhara meglátogatásáról, melynek borzasztó képét tárták föl előtte. Elmondák, minő gyanakodó természetü az emir, hogy minden idegenrel ellenségesen bánik, hogy még a szultán által neki tanítóul küldött oszmanlit is orozva megölette. Az emir épen akkor fejezett be egy győzelmes hadjáratot Kokhandban, honnan diadalmas bevonulását tartá Szamarkandba. A festői menetből kivált az emir alakja. Akkor, 1863-ban, 42 éves, középtermetü, kissé kövér, de kellemes tekintetü embernek írja le Vámbéry, szép fekete szemmel és ritkás szakállal. Hófehér turbánt és szivárványszínü bő köpenyt viselt. Midőn másnap a dervisnek öltözött Vámbéryt az emirnek bemutaták, ez szigoruan szemébe nezett s mintha zavarba akarta volna hozni, kérdé:

— Hadzsi! Te, mint hallom, Rumból (Törökországból) jössz, hogy Baba-ed-din és Turkesztán szentjeinek sírjait meglátogasd.

— Igen, takhszir (uram)! és azért is, hogy áldott szépségeden épülhessek.

— Különös! s épen nem volna más czélod, hogy oly távol országhól jössz?

— Nem, takhszir! Hogy a nemes Bokharát és a bájos Szamarkandot lássam, — melynek szent földén, mind Dselal seikh megjegyzi, inkább fejjel kellene járni, semmint lábbal, — már régtől benső vágyam. Különben is mint dsihangeste (világjáró) kóborlok a föld hátán.

— Hogyan, te sánta létedre dsihangeste vagy? Ez valóban különös.

— Legyek áldozatod, takhszir! (annyi mint: »bocsáss meg!«) A te dicsőséges ősödnök, Timurnak — nyugodjék békével — ugyanez a bibája volt s még is dsihangir (világhódító) volt.

Az emir, ki jól beszélt arabul, érdeklődéssel tudakozódott Vámbéry utazása s annak benyomásai után s egy negyedórai kiballgatás után egy szolgát szólított elő, valamit ovatosan a fülébe sugott s intett az utazónak, hogy kövesse. Ez már bizton hitte, hogy kinpadra viszik, ha magaviselete netán gyanut talált kelteni, s csak akkor ócsudott föl halálfélelméből, midőn a szolga kinzószeret helyett egy csomaggal jelent meg, melyben diszöltözlet és pénz volt a »szent dervis« számára.

Kaufmann tábornok, mielőtt Khivát meghódította volna, Bokhara ellen viselt hadat s 1868-ban előnyomult Szamarkandig, elfoglalva Timur hires székvárosát.

Ettől kezdve ez az ország is megnyílt az európaiak előtt, úgy hogy most már ha misszió érkezik, nincs vége a deszturkhánoknak — vendégségeknék — és khalatoknak — diszöltözetek osztogatásának — Söt *Muzaffaredin* khán, kit Vámbéry még a faragott képeket tiltó mozlim vallási tisztaság oszlopának ismert, annyira ment már a hitetlen frengik utánzásában, hogy — rendjelet is alapított.

Muzaffaredin, Bokhara emirje, ma mint-

egy 62 éves s testileg nagyon megtöröttnek és elkényszeredettnek mondják. Szakálla és szemöldöke festve van, s még inkább feltünteteti areza fakó színét. Festői öltözete ma táglavörös selyem-egyenruhának adott helyet, mely, széles muszka szalagokkal díszítve, térdeig ér. E kurta köntös vállán két óriási tiszti rojt van, mellén, vagy inkább gyomrán saját rendjelét, attól jobbra-balra az orosz Szaniszló- és András-rendet viseli. Azonfelől nyakából is lefütyeg még egy bokharai érdemjel-féle, galambtojás-nagyságu gyémánttal a közepén. Szóval semmit sem hagy mellén eltakaratlanul.

A mi politikáját illeti, hát ő felsége is az opportunitás embere s nem levén tanácsos egyebet tennie, szívvél-lelekkel muszkarabát. Legidősb fia, a ki föllázadt atyja ellen s most mint az angolok védenze Indiában él, egészen el van feledve, s helyét Tör-Dsan, a második, mintegy 24 éves fiu foglalta el. Ez, valamint a harmadik fiu is, Szent-Pétervárott nevedkedett, már tud is valamennyire oroszul. Mert most az orosz nyelv a divat Bokharában, orosz a politika, orosz a hadsereg szervezete, mely hadsereg különben a világ mindenféle egyenruháját viseli.

Közigazgatási tekintetben Bokhara ma is szigoruan középázsiai államnak maradt. Minden megy a régi nyomon, vagyis inkább marad egy helyben. A gazdaság sem igen fejlődik. De a jóllét azért sokkal nagyobb, mint a tulajdonképi orosz Turkesztánban. A középázsiai népek szemében Szamarkand ma is netovábbja minden világi és vallási tökéletességnek s itt az orosz adminisztráció nem idézte elő azt a rákfenét, mely például az északi síkság kirgizei között pusztít, hol a régi szultánok elkergetése s a muszka volosztok behelyezése a nomád népet már teljes nyomorba juttatta.

Valószínű azonban, hogy az itt sem fog elmaradni. Hiszen ez lett a sorsa az orosz hatalom alá jutott nomád és félnomád népek mindenikének. Az orosz levegő fagyos lehelletét érzi már az egykor virágzó Taskend, a hatalmas Szamarkand is, s Bokhara mai jólléte csak addig fog tartani, míg ez idő szerinti névleges függetlenségének árnyéka is el nem enyész. Az pedig már nincsen messze.

AZ ÉN SZÜLŐIMHEZ.

Kis falunak még kisebb zugában,
Ott éldegél két öreg magában;
Nem palota: kunyhó csak lakhelyök,
Hű barátként a bánat van velök.

Ők is ifjak valának egykoron
Holló-fürttel szép tiszta homlokon,
De lejártak lassanként az évek...
Fehér fürttel öregek levének.

Ifjú szívök örömmel volt tele
S körülzajlá a bánat tengere.
Gazdag jövőt alkottak előre...
Koldus jelen rongya lett belőle.

Boldog idők emlékének könyve
Csillog olykor bánatos szemökbe
S arczukon a forró ég cseppek,
A föld hideg porára peragnek.

Mintha épen sejténé a rosszat:
A viskó is évről-évre roskad.
S könyccsappakként a búánat alatt,
Fedeléből egy darab leszakad.

Óh mily drága ez a viskó nékem,
Nincs rá szavam, hogy azt kibeszéljem:
A paloták arany ékzerével
Fabútorát dehogy cserélném fel.

Ha lelkemet vérig sérti már a
Göngös világ gúny-szava, lármája:
Megpihenni ide térek én be,
Hol tárt karok reptülnek elémbé.

Mint két bérczről csörgedező patak:
Az öregek nyakamba omlanak,
S csókzáporról borítva arcom el,
Megölelnek örömkönyes szemmel.

Megesókolom az áldott kezeket,
Mik a vénség miatt már reszketnek;
Reszketnek, mert az évek ónsulyja
Tagjaikat a földre lehuzza.

S ha vége van csóknak, ölelésnek,
Annyi mindent kérdeznek, beszélnék,
Azt se várják, hogy feleljek rája...
Régén láttuk egymást utoljára.

Üzön a sors át a mindenségen,
Csak a kis lak maradjon meg nékem;
Itt lelkemben csend, nyugalom támad...
Hogyha látom: anyámat, apámat.

BALOG ISTVÁN.

HOGY LETT JOBBÁGYGÁ GYEPESI AMBRUS BÁ?

ELBESZÉLÉS.

Irta SZATHMÁRY KÁROLY.

(Folytatás.)

Már lefelé állott a gönczöl-szekerének rudja, midőn Gyepesi Ambrus szerelmi históriájának vége lett. Lassanként hamvadtak a táborig tüzök és álomra hajtották fejüket az azok körül ülő hősök.

Csak maga Gyepesi Ambrus ült ott a tűz előtt egy keze ügyében levő dárda végével piszkálva az égő zsarátnokot. A mint a tűzbe belehámult, jó ideig úgy látszott, az elmultnak kedvező képeim mereng; mert homloka kiderült s nem épen finom ajkait mosolygás ülte meg: de később borongó felleg látszott szállani homlokára, mely alighanem a jelent, vagy épen a jövőt illette.

A tábor dereka felől egyszerre léptek zaja hangzott fel, és az aláhanyatló hold világa hosszú árnyat vetett végig az alvó tábor főutcáján.

Gyepesi Ambrus figyelmessé lett a közeledőre és abban fekete zekéje és nagy fekete korszakállal által a sereg fővezérét, Bán Andrást ismerte föl.

Az ifju vezér oly csöndesen és zaj nélkül közeledett, mint valami holdkóros; szó nélkül intett Gyepesi Ambrusnak, hogy kövesse; azután végig ment a tábor utcáján s ki annak kapuján az örök feltartóztatása nélkül, kik a vezéreket jól ismerték.

Nemsokára egy ligetbe értek, hol Bán András megállott és Gyepesi kezét megragadva ideges hangon mondá:

— Lefeküdtem, de egy perczre sem tudok elaludni; kinzó képzeletök elűzik tőlem az álmot. A tervben megegyeztünk: György bátyám a sereg nagyobb felével Fehérvárnak vonul; mi fölfelé a Maros mentén. Már most két eset lehetséges: vagy győzünk, mint ma és szétverjük Radák László seregét is, mint összetörtük ma a Majláthét, — vagy összerontanak, szétvernek bennünket. Az utóbbi esetről nem szólok, mert annak azután orvosága nincsen, hanem szólok az elsőről: mit teszünk akkor, ha győztünk?

— Na hiszen csak a legyen baj! — mondja Gyepesi Ambrus lábait szétvetve, — attól ugyan meg nem fájul a mi fejünk. Vaj győzünk, vaj nem: ha nem győzünk leütnek vagy felakasztanak egy kicsit: ha meg mi győzünk, akkor mi huzzuk nyársakra az urakat.

— Eddig én is tudnám, — mondja Bán András, nagy fekete szakállán végig simitva, — hát azután mi lesz?

— No ugyan, hát beülünk az urak jószágába, választ kiki magának egy kastélyt, a melyik épen legjobban tetszik, az ahhoz való jószággal; a mi engem illet, én nem vagyok nagy ravagyó, megelégszem a radnóthi dominiummal és azzal a rongyos 20,000 köblös földcskével.

— Nem érünk most rá a tréfára Ambrus bá, — mondja komolyan Bán András, — nem arról van itt szó, ki milyen jószágot kapjon, hanem ki lesz a fejedelme Erdélyországnak?

— No bizony még azon búsul az urfi? — kérdi kicsinylőleg Gyepesi Ambrus, — hát az lesz, a melyik megmarad közülünk, ha Radáknak, Majláthnak és a királyfi seregének nyakára hágtunk.

— De hát hogy teszszük azt fejedelemmé?

— Hát kurtán-furcsán. Ha az urfi akarja, ön akár holnap fejedelemmé teszem akár magát, akár György urfit; mert szeretném látni, ha én megindulok a Rupa, bandájával, meg hát, hogy többet ne mondjak, öt hordó pálinkával: akad-e a táborban vaj csak egy hang is, a ki ne azt kiáltsa, a mit én kiáltottam.

— Na kend ugyan könnyű végén fogja a dolgot, — mondja szomorú mosolylyal Bán András, — hát kend, a ki aféle jártas-költés ember, ne tudná azt, hogy német császár és török szultán is lenne a világon és a ki Erdélyben fejedelem akar lenni: annak ugyan vagy a császár frakkjába vagy a szultán kaftánjába kell kapaszkodnia.

— Na hát odakapaszkodunk a szultán kaftánjába! Az sokkal bővebb köntös, abban többet elférünk.

— Hja, — mondja Bán András, — hacsak eddig volna: de azt hiszi kend, hogy az a Balassa Menyhért meg az a Schvendi Lázár, a kit erdélyi urak Semmi Lázárnak szoktak csufolni, csak úgy ok nélkül allanak Szatmárnál és Kasánál kemény és jól felszerelt seregekkel?

— Nem gondolom biz én!

— Vagy azt hiszi kelmed, hogy a Báthori urak meg Békes Gáspár még akkor is, ha a király fiát eltehetjük láb alól: nem futnak-e mindjárt a portára pompakedvelő Szulejmán császárhoz, hogy tőle zöld bársony-mentét és fejedelmi botot kolduljanak?

— Nem hiszem biz én, — mondja egykedvűen a székely.

— Hát aztán melyiket kedvelnék kendtek jobban, a császár vazallusát: Balassa Menyhértet, vagy Báthori és Békes uraimékat látnák szívesen a fejedelmi széken?

— Ott bizony egyet sem; nem kell nekünk ur, fejedelem! Hiszen Balassa Menyhért uram olyan ember, hogy a mit szemé meglát, azt a keze ott nem hagyja; Nuczuj, a hegyi rabló tisztességes ember ő nagyságához képest! A mi meg a Báthori urakat illeti, azok ugyan úgy gyűlölik a székelyt, hogy még mi sem gyűlöljük őket jobban.

— De hát akkor mit csinálunk velök?

— Felakasztatjuk mindeniket ott, a hol kapjuk.

— Hát a szultán meg a német császár serege?

— Azt meg ahajt úgy szétverjük, mint csak a pozdorját.

— De hátha mégsem bíránk velök?

— Az már az ő dolguk — mondja komolyan Gyepesi Ambrus: — akkor a ki felül az alul; a ki főzte fujja! Bizony akkor édes urficskám borju legel a mi talpunk alatt!

Bán András egy nagyot sóhajtott; belátta, hogy a természetes székelynek igazsága van; olyasmibe fogtak, minek végét be nem látták és most nincs egyéb, mint a kockavetést a sorsra bízni.

E meggyőződésnek utána a haditanácsnak véget vetett és szomorúan, nagy léptekkel sietett vissza a nagy tábor felé.

— Hirül hozták, — mondja menet közben, — hogy Radák László és Pekry Gábor erős haddal közelednek felénk. Hajnal hasadtával meg kell verni a dobot, megfujni a kürtöt és

kiállítani a sergeket. A Lázár István uram embelei ott maradnak a barátok kastélya körül, hogy Majláth Gábort ki ne bocsássák; mi pedig lóra ülünk és úgy várjuk a támadást, mely ha nem jönne, magunknak kell felkeresnünk, mert a bir arról is beszél, hogy Radákék nyomában maga a királyfia is közeledik igen nagy török sereggel. Megbízható embert küldjön kelmed lóhalálában György bátyám után, — legjobb lesz, ha maga megy, — hogy Holdvilág felől forduljanak vissza, mert nem ott van baj, hanem emitt. Embeireinket pedig biztatnunk kell, hogy megállják a sarat isten igazában.

— Csak reám kell bízni a dolgot; minden úgy lesz, a hogy a parancs szól, — mond Gyepesi Ambrus és elvált az ifju vezértől, hogy annak rendeleteit teljesítse.

(Folyt. köv.)

KHIVÁBÓL.

Közép-Ázsia felől az európai diplomácia útján kalandosnál kalandosabb hírek érkeznek, s ha nem is veszszük még mindjárt készpénznek, hogy a minden oroszok czárja magát Közép-Ázsia császárijának akarja kikiáltani, de az oroszok fontos előnyomulásai és tértfoglalásai nagyon is sejtetik, hogy ott, és különösen Khivában van valami készülöben.

Bokharából Khivába az egyik fő utvonalon Hazarasp régi városon keresztül vezet, melyet némelyek ugyanannak a Zapriasnak tartanak, hová Nagy Sándor téli táborozására Szamarkandból ment. Régiségét mindenesetre az is mutatja, hogy a X-ik századbeli arab földrajzírók már mint nagyon megerősített helyről beszélnek róla. Khivai legendák azt adják elő, hogy itt hajdan négy király élt, kettő közülök hitetlen, a másik kettő pedig Iskander és Szulejmán. Szulejmán meghódította magának az egész földet s még a szellemvilágot is alattvalójává tette. Egy alkalommal Szulejmán trónjára ült, melyet ugyanakkor a szolgáló szellemek a levegőbe emeltek, úgy, hogy az egész földön végig nézhetett, s utoljára Hazaraspra vetette szemeit. Ez időben e hely körökörül boritva melyeken keresztül csörgedező patak folydogált. Midőn Szulejmán leereszkedett, ezer gyönyörű ló jött oda inni. A király megparancsolta a szellemeknek, hogy fogdossák össze a lovakat, s ha nem lennének erre képesek, utasította őket, hogy bizonyos maszlagos nedvet öntsenek a folyóba, minek segítségével a szellemek foglyul ejthetik a méneket és levághatják szárnyaikat. Ez időtől lett a ló az ember barátjává. Szulejmán pedig birtokába kerítvén a lovakat, elrendelte, hogy egy várat építsenek e helyre s azt Hazarasp-nak, vagy ezerlónak nevezte. Az eredeti váracstól aztán a jelenlegi váltotta föl, mely körülbelül száz éves. Mondják, hogy a régi erősség egy fala még ma is fennáll s alatta van a Csile-khán vagy remetebarlang, melybe a kik behatoltak, halál fia lettek vagy megsiketültek. Az utolsó ember ki ezt tette, ütést kapott fülére; ezóta a barlang bejáratát eltörlesztették.

A távolság Bokharától Khiváig a hazarasp uton negyven mérföld s az utas a fővárosba a hazarasp kapun át jut be, egy erős építményen, mely tiz láb széles, husz láb mély, téglával van boltozva s erős bástyák és oszlopok tartják. Mindamellet a falakon kívül keveset láthatni a városból. Messze kilátás nyílik azonban a Juamma-vagy Péntek-mecset karcsu tornyáról, hová kilenczven, egy-egy lábnyi magas lépcsőfokon lehet feljutni. A külső falak alakja hosszukás kagylóhéj-forma. Legnagyobb átmérőjük másfél mérföld, a legrövidebb egy mérföld. A falak hosszúsága négy mérföld lehet. Magasságuk huszonöt láb, valamint vastagságuk is ugyanaannyi; talapatukon, hegyükön azonban csak két-három láb. Tizenkét kapu nyílik belőlük.

Ezt a falat 1842-ben Allah Kuli emelte. Belső oldalán kertek és rétek láthatók, továbbá a khán nyári palotája s más nagy épületek és várac-alaku gazdasági házak. Azon belül van még egy belső fal, paralelogramm-alakban.

Khiva látkepe sem tarthat kivételességre igényt a keleti városok rendezettségére alól. Legtöbbet mutatnak még a mecsetek, fényes kupolákkal s karcsu minareteikkel. A Jumma-me-

cset lapos födelét, két nyolczszögű nyílásával, melyben a khán péntekenként szokott jelen lenni, egy egész erdeje emeli az oszlopoknak, mintegy 200 szám szerint, a mi szintén nem igen kelt kedvező benyomást.

A khán téli palotája előtti négyszögű téren áll a jelenlegi khán által épített Medresse Madrahim, melynek csak hatvan-hetven hive van. Nem messze tőle áll a legfontosabb khivai medressz, a Mahomed Emin (vagy összevonva Madamin) kháné, mely harmincz éves. Egészben véve ez még a legtökéletesebb s elég biztos fogalmat nyújt arról, hogy minők lehettek a közép-ázsiai medresszek, mielőtt romba dőltek volna.

Khiva öntözése két uton történik, a nagyobbik, vagy az Arna forrásból, mely a kiszélesített és kimélyített Oxus természetes folyása, és a yap-ok vagy csatornák által, melyekkel az egész művelés alatt álló föld be van hálózva. Kiszámították, hogy a Khiva öntözésére használt vízmennyiség egyharmaddal több a szükségesnél, mivel a földművelők, nem tudván előre, mily vizállása lesz az Oxusnak, kimélyítik csatornáikat a száraz évszakra. De mivel a víz túlságos bősége is bajnak válhat forrásává, azért mesterséges tavakat és árkokokat csinálnak levezetésére. Minden évben szükséges a csatornában két lábnyi mélységre meggyült iszapot eltakarítani, s ezért augusztusban, aratás végeztével, ideiglenes gátakkal elzárják a vizet s kitisztítják és megerősítik a mederágyat. De míg a csatornákkal ez történik, az Arál tóba ömlő természetes arnák medre mind jobban-jobban rongálódik, s a víz mind jobban hajlandó a csatornába venni folyását. Ez a körülmény válik egyik okozójává az alsó Oxus vidékén oly gyakori folyamagy-változásoknak is.

A H I T.

Képünk a közelebről Bécsben Gerlach Márton kiadásában megjelent »Allegoriák és Jelképek» című díszműből van véve, melynek czélja a legrégebb időtől kezdve a képző-művészet legszébb alkotásaiban elszórt mozzanatok — úgy a díszítő, ornamentál és dekoratív, mint az eszmei és jelképező vagy képleges művészet köréből összeállítani s csoportozatos és áttekinthető sorozatban vezetni nem csupán az abban gyönyörködni képes művelt közönség, hanem a művészi ipar kezelői elébe is, kik abból művészetökhöz ösztönt és eszméket meríthetnek s mintákat találhatnak.

MEHEMED REDSIN, KHIVA KHÁNJA.

A kép, mely előttünk áll, a legmagasb nemből való, s itt is a legszebbek egyike.

Az élet tengerén — ime a kép által érzékített allegoria értelme — elsodorva az ártól, melynek neve vagy bűn vagy szerencsétlenség, az elsüllyedés veszélyével küzd az ember s mentő csónakot keres; a part távol, nem is látszik; a láthatár fekete s a hullámok vihartól csapkodva magasra torlódnak és elborítással, elnyeléssel fenyegetik a már aléltan küzködőt. S akkor megjelenik a mentő csónak — a hit. Egy rajta álló, fehér ruhába öltözött s kezeivel az egyenesen álló keresztre, a hit örök jelvényére támaszkodó nő áll a csónakban s szelíden és szájalommal, hívólag és biztatólag tekint alá a habokkal küzködőre. A kereszt fölött pedig, mint átható fényű lámpa, ég egy égi csillag.

A környezet: a tenger és az ég —, az emberi alakok: a küzdő férfi s a mentő nő, mind oly igazak, az allegorikai képben a valóság színeit annyira magokon viselő, maga a hullámokkal küzdő s már-már elmerülő csónak is a sötétben elvesző öblével s szélén az égi csillag ráeső fényének felesillanásával, oly jelentős —

hogy az egész képet, akár mint allegoriát tekintsük a maga jelentésében, akár mint műalkotást — csak a szép szempontjából: méltán nevezhetjük minden ízében sikerültnek s megragadtuk az alkalmat, hogy bemutathassuk lapunk olvasóinak. —á—r—

A KALENDÁRIUMOK TÖRTÉNETÉBŐL.

(Folytatás.)

Azt az egyszerű *libertinus* irnokot, kinek 304 évvel Krisztus születése előtt sikerült az első kalendáriumot e törvénykezési napokról és szünidőkről összeállítani, s nyilvánosságra hozta az ítélőszékek s bíróságok eljárás idejét és módját, mely addig a patricziusok és főpapok titkát képezte, ezen érdemeiért a nagy Appius Claudius pártfogása után az egész római polgárság bámulatára egyenesen az aedilis curulisi méltóságra emelték.

Hanem, különösen a Pontifex Maximusoknak, a főpapoknak semmiképp sem tetszett ez a nyilvánosság, s mint-hogy az esztendő interkalálása s az örködés azok felett őket illette meg, egy s más ürügy alatt, most kedvezményi, majd gyűlölségi szempontból azok iránt, kik a magistraturát képviselték, vagy valamely köztállalat élén állottak, az évek interkalálását elhanyagolták, úgy hogy végre maguk sem tudták küsmerni magukat a nagy khaoszban. Ezért egyszer meghossz-

szabbították, máskor megrövidítették tetszésük szerint az éveket, s ha látták, hogy nem maradt elegendő idő a hátralévő esztendőből, minden meg meg nem tartott *fas* és *nefas* vagy ünnepnapok megünnepelésére, akkor mindent az utolsó hónap napjaira szorítottak össze, nagy zavart idézván elő ez által, főleg az igazság kiszolgáltatásában. S minthogy az év utolsó hónapja akkor januárius volt, a nép kedélyesen ezt »mens anni confusionis ultimus», a zürzavarok hónapjának nevezte el.

Julius Cæsar végre minden nagyot áttekinthető lángelméjével a kalendárium reformját is működési programjába foglalta be. De volt is miért foglalkoznia az időszámítás nehéz feladatával, mert az ő idejében már 80 nap volt az eltérés a márcziusi éj-napegyenlőségben s az emberek csakugyan téiben arattak, tavasszal szüreteltek.

Először is tehát azon kezdette meg reformját, hogy azon 80 nap különbséget kiegyenlített és a Krisztus előtti 46-dik évet, mely Róma építése 708-dik évének felelt meg, 80 nappal meghosszabbítani, tehát 445 napra tenni rendelte.

KHIVA A HAZARASP KAPU FELŐL.

A HIT. — GERLACH MÁRTON «ALLEGORIÁK ÉS JELKÉPEK» CZIMŰ DÍSZMŰVÉBŐL.

Elrendelte továbbá, hogy a következő 45 vagy 709 év rendes 365 napos esztendő maradjon, s minthogy az alexandriai csillagász, *Sosigenes* számítása szerint a napesztendő épen 365 nap és 6 órának felelt meg, minden negyedik esztendőt 366 napra szabott. Továbbá ediktumot adott ki a csillagászatot illetőleg is, — mert egészen más csillagzatok jöttek fel este mint a kalendáriumokban jelölve voltak — a mit ellenségei, kik közt volt Cicero maga is, az öndicsőtés jeléül tüntettek fel. Így például Plutarch írja, hogy Césárnak hibául tulajdonították dicsvágyát a kalendárium kijavítása körül tett reformjaiért s mikor egy szenátor Cicerónak mondván: «tehát holnap a Lyra fog feljönni» (cras Lyram orituram); «és pedig Césár parancsa következtében» felelére a gunyosan Cicero. (Et quidem ex edictu Caesaris.)

Tudva van, hogy Césár aztán a következő évben ellenségei gyilkai alatt elvérzett. Hanem a főpapok, áldozatok ismét nagy hibáért kóvették el, mert az edictumnak azt a kifejezését: «adasék minden negyedik évhez» (quarto quoque detur anno) rosszul értelmezték s a szökőévet nem a bevégeződött negyedik évben (anno perfecto), hanem a kezdődő évben (anno incipiente) kezdték számítani. Így lettek a 712, 715, 718 stb. szökőévek, a helyett, hogy a 713, 717, 721, 753 (Krisztus születése) lettek volna azok. Ezt a hibát, melyet az áldozatok sietési hibájának (vitium sacerdotalis festinatio) szoktak nevezni, Augustus császár javította ki az által, hogy 12 évig megtiltotta a szökőévek alkalmazását, s 761-et, vagyis a Krisztus utáni 8-dik évet ismét szökőévé tette.

A juliánusi rendszer sem volt egészen hibamentes, mert a tropikus esztendő nem tesz ki egészen 365 napot és 6 órát, tehát a 11 percznyi különbség 128 év alatt megint közel egy egész nappal hosszabbította meg a polgári évet, mint kellett volna. Ezen aztán XIII-dik Gergely pápa segített, elrendelvé, hogy minden 400 évi periódusban 3 szökő év kihagyassék a juliánusi kalendáriumokból. E szerint 1700, 1800, 1900, melyek mind szökőévek, mint rendes 365 napos esztendők szerepelnek. Ilyen módon 400 polgári esztendő és 400 napesztendő csak 2 óra s 30 percczel különböznek egymás közt, tehát körülbelül 3776 év szükséges, kezdve a számlálást Gergely pápa idejétől, 1582-től, hogy megint egy nappal hosszabb legyen a polgári esztendő a nap esztendejénél, addig pedig, mi elég hosszú idő az emberiség történetében, az equinoctiumok és napfordulások, solsticiumok, mindig igen csekély változással ugyan azon napra fognak esni minden évben s nem lesznek kitéve észrevehető változásnak.

A niceai zsinat idejében (325-dik évben Kr. u.), mikor az egyház elfogadta a juliánusi rendszert, a tavaszi éjnap-egyenlőség márczius 21-dikére esett és ekkor lett megállapítva, hogy husvét mindig a márczius 21-dikét követő holdtölte utáni vasárnapra essék. Hanem 1257 év alatt Gergely pápa fentjelzett reformjái a 11 perczből álló időkülönbség a tavaszi éjnap-egyenlőséget márczius 11-dikére szöktette elé. Ezért Gergely pápa naptára 1582-ben úgy rendeztetett, hogy abban a számlálás október 4-ről október 15-ére szökött, tehát 11 nap kiküszöböltetett az új naptárból.

Ez előzmények után lássuk a kalendárium némely fontosabb följegyzéseit, melyeket már rendszeren az első lapon fel szoktunk találni.

Látjuk ott először is a *korszámítást*, mely a rendes számítás szerint folyó esztendő, és valamely nagyfotossággal bíró időszak közti viszonyt állapítja meg. Így például olvassuk, hogy 1885 Varro szerint a Róma alapításától kezdődő időszakában a 2638-ik évnek felel meg. És itt mindjárt az a kérdés támadhat, hogy mikép lehetséges ezt a két különböző korszakot egymással kifejezni? Ebben a számításban nagy segítségére van a kronológiának a csillagászat, mely gyakran szövétneket nyújt az idők sötéttségében, s a történetet hibás vagy ellentétes följegyzéseit megvilágítja.

Lássuk például, hogyan lehetett biztosan bebizonyítani, hogy a Varro által megállapított korszak Róma építésére vonatkozólag, melyet ő a hatodik olympiadi 3-dik év végére tesz, épen a Krisztus előtti 753. évnek felel meg? Több ut vezet a feladat megfejlesztésére, de a legbiztosabb a következő:

Polibius, Plutarch és Thukydides említést tesznek egy teljes holdfogyatkozásról, mely Ni-

ceást, az athenei hadak vezérét Szirakuza ostroma alkalmával annyira megrettentette, hogy felhagyva az ostrommal, futásban keresett menekülést, de mind ő, mind katonái s az egész athenei hajóraj két napi viaskodás után az ellenség kezeire kerültek; és Diodorus hozzáteszi, hogy ez, a 91-dik Olympiad negyedik évében, vagyis az első Olympiadtól számítva a 361-dik évben történt. A csillagászati följegyzésekből utánszámítva kitünik, hogy az említett holdfogyatkozás nem lehetett más, mint az, mely a Krisztus előtti 413-dik év augusztusának 27-dikére esik, mely Szirakuzára nézve csakugyan teljes kellett hogy legyen. E szerint az olympiadok kezdő éve a Krisztus előtti idők 777. (364 + 413) évére tehető. Következéleg a 6-ik olympiad 3-ik éve, vagyis Róma eredete nem más, mint a Krisztus előtti 754 (771 - 23) év vége. A mi egyszersmind azt is értésünkre adja, hogy a fentirt római év 754 nyaratól 753 nyaráig terjed, minthogy a görög évek a nyári napfordulótól a következő nyárfordulóig számítottak. — E szerint az év vége, melyet Varro mint Róma építési idejét megnevez, nem lehet más mint a Krisztus előtti 753. év tavasza.

Sokáig tanakodtak a kronologusok azon, hogy Krisztus urunk születése vajjon a Róma építése utáni 753-ik vagy 754-ik évre esik-e? s e vita csak az ujabbkori pontosabb számítási rendszer alapján döntetett el a 753. év javára. Hanem a régiéknél nagy volt ebben a tekintetben a zavar, a mi legvilágosabban kitünik Heródes királynak azon rendeletéből, hogy ő minden két éven alóli csesemő kardra hányatását parancsolta meg, mert még a mágusok, kiket a *csillag* Jeruzsálembe vezetett, maguk sem tudták neki megjelölni bizonyosan, hogy az a csillag, mely a Megváltó születése napján *fénylött*, az egyik vagy másik évben jelent-e meg az égen?

Fontos följegyzés még, melyet a kalendáriumokban látunk, a *Napkor* (cyclus solaris).

Napkor nevet visel azon 28 évet magában foglaló periódus, mely a hét napjait a hónap napjaival ugyanazon sorrendben vezeti vissza.

A rendes esztendő 365 nappal állván, 52 hetet és egy napot tesz ki. Ha tehát egy bizonyos év például csütörtökkel kezdődik, hasonlóan csütörtökkel fog végződni is, és a következő év péntekkel fog kezdődni. Ha ez is rendes esztendő, a harmadik szombattal kezdődik s szombattal végződik, de ha a második szökőév volt: akkor ez szombattal s nem péntekkel végződik és a harmadik év szombat helyett vasárnapal fog kezdődni. Világos tehát, hogy ha minden év rendes esztendő volna, akkor minden 7 év múlva az ujesztendő első napja visszakérülne a hét ugyanazon napjára, s tehát például 1878-ban és 1885-ben a hét napjai ugyan azon sorrendben következnenek egymás után.

De a bisextilis évek közbejötté megzavarja ezt a sorrendet s minthogy minden szökő évben egy nappal előbbre ugrik a következő új esztendő: könnyű átlátni, hogy a fentemlített sorrend csakis $7 \times 4 = 28$ év múlva kerülhet vissza.

Így például az 1884 bisextilis év volt, keddel kezdődött és keddel fog kezdődni 1889 is, de minthogy ez nem szökőév: a hét napjainak ugyanazonossága csak február 28-ikáig fog tartani, mely mindkettőben csütörtökre esik, hanem azután a rend föl bomlik s márczius 1-je 1889-ben péntekre fog esni, míg 1884-ben szombat napra esett. Hasonlóan 1895 és 1906, ezek is keddel fognak kezdődni, de rendes évek ezek is; az első szökőév, mely kedd nappal kezdődik s ugyanazon sorrenddel folytatódik mindvégig mint a most bevégeződött 1884-dik év, 1912 fog lenni, mely 1884-től épen 28 év távolságra van.

És így a kalendáriumban a «Napkor»-tételnek megfelelőleg be szokott iratni azon sorszám, melyet a folyó év ezen 28 évi ciklusban elfoglal.

Mint kiindulási pontot, a Krisztus előtti 9-dik évet szokták a kronologusok a ciklus első esztendejének venni; hogy tehát a folyó 1885-nek a napkori sorsszámát megtaláljuk: 9-et hozzá kell adni s az így talált összeget (1894) 28-al elosztva, a 67 mint hányados a ciklusok számát, a fenmaradt különbség, 18 pedig a keresett sorsszámot fogja adni, ugy a mint ezt beírva találjuk az 1885 évi naptárakban.

Ezek után lássuk, melyek az *arányszámok* és a *holdkulcs*, vagyis a *hepakták*, minthogy ezek is az egyházi «komputum» elemei közé

tartoznak. Így nevezik azon szabályok összegét, melyek speciáliter husvét napja meghatározására szolgálnak, a melytől minden más mozgó ünnepek ideje függ.

(Vége következik.)

KARÁCSONY A TENGEREN.

New-Yorktól Liverpoolig.

II.

A tengeri betegség. Karácsonyest. Matrózok éneke. Elhanyagolt őzei szokás. A vihar előjelei. Égő hajó éjjel a tengeren. A «Mary» naplója.

Pár nap múlva a fedélzet közönsége valahogy fogyni kezdett. Eleinte nem is mertük volna úgy bizonyosan állítani, hogy valaki hiányzik, — inkább csak éreztük, hogy néhányan felsőbb parancs következtében lent maradtak a kabinokban. Egyes elvétett megjegyzésekből azonban megtudtuk, hogy ez és ez a hölgy «kissé rosszul érzi magát». Az efféle megjegyzések aztán úgy hatottak a társaságra, mintha leforrázták volna: arra a gondolatra, hogy a borzasztó szörny már megkezdte működését, mindnyájan elhallgattak. Kell-e kényesebb állapot, mint mikor az ember egy szűken határolt területen látja, mint betegednek meg a többiek s tudja, hogy a ragály pár nap múlva majd őt is leszállítja, — még pedig minden valószínűséggel, a kabinába. Akkor aztán a fentmaradtak, az ő elkárhozását túlélők, majd ő róla fognak oly szánakozó kétségbeeséssel beszélni.

A szörny csakugyan megkezdte működését. Felütötte főhadiszállását valahol a kabinok tájékán s egyenként rendelte le magához az utasokat. Hogy irjam le? Fakó arczsín, kimeredő szemek, görnyedt testtartás, kétségbeesett tekintet, melyre a nézőt mintha hideg szél legyintené, ime ezen lelki színelalak mögé rejtőzött el a tengeri betegség szörnye. Szegény nők! Ők mentek legelőször hozzá audienciára, — s a vidor, életerős fiatal leányok, kik még pár nappal azelőtt nevetgélve nézték a szárazföld utolsó ködfátyolát, — most beesett, színevesztett arcczal jöttek fel néha nagy ritkán a kabinokból, üresen bámultak maguk elé s révedező szemek színté azt mondták: inkább meghalni! Még ismerőseiket sem akarták vagy tudták megismerni, s ha megszólították őket, az ember szinte megdöbbsent arra a nagy változásra, a min e pár óra alatt keresztül mentek. Mert a tengeri betegség főhatása abban áll, hogy a beteg minden életkedvét elveszti; szeretne meghalni. E tekintetben a legkétségbeejtőbb bajok egyike, olyan, a mire gondolni is kellemetlen, — és ime mégis akadt a világon ember (persze német), ki Hamburgban egy ily tengeribetegség-gyártó gépet talált fel, melybe az embernek bele kell ülni és menten elkezd.... Én azt hiszem, e férfiú dicséretreméltó törekvéseit úgy lehetne legjobban megjutalmazni, ha örökre belezárnák a maga gépezetébe; tudom hamar jól laknék a találmányával. Általán véve a tengeri betegség nem veszélyes (bár halálesetek már fordultak elő); némely embernek, — jobban mondva, a legtöbbször hajlandósága van rá, hanem igen sokaknál egyedül a hajón való életmód idézi azt elő. Így p. o. nem lehet csodálni, ha egy kubai barátunk, ki mindennap két üveg pezsgőt ivott ki, ugyancsak beteg lett s hűségesen elvégezve a tengeri betegség által rárótt kötelezettségeket, különben az egész uton aludt, mintha csak kloroformozták volna. De viszont máskor, még ha a legelővigyázatosabbak is, a legborzasztóbban tölti ki ez a szörny a boszuját: így például volt egy utitársnőnk, ki még a new-yorki haven-ban megbetegedett s tizenegy napi utunk alatt egyszer sem jött fel a fedélzetre. Még Liverpoolban is ájulva vitték ki a partra. Tehát mit kell tenni? Mindenekelőtt semmi szeszes italt sem inni és nem ülni naphosszat a kabin egész sajtászerűen undorító légkörében, hanem lehetőleg sokat járni a fedélzeten, — különösen viharban. Mert a tengeri beteg kettőt veszít el, először mindennapi nyugalomát, másodsor a tengeri utazás hasonlíthatlan kellemét, bájjait, melyek egészséges állapotban valóságos Arkádiává változtatják át a hajót. Részemről legalább mindig sajnáltam, mikor végre partra kellett szállanom. Az ember pár nap múlva egészen összeforr a társasággal, mely teljesen maga magára levén utalva, százzszorta gyorsab-

ban köti meg a barátságot itt, mint a száraz földön.

Októberben a híres vihar alkalmával háromszáz hajót nyeltek el az oceánok: mi decemberben voltunk s jól tudtuk, hogy az a kegyetlen «szellő» minket is fölkeres. Hanem azért karácsonyig szépen teltek a napok. 24-én este a fiatalság lement a pazarul díszített szalonba, — még a betegek is egészségesek lettek — s egy csinos leány zongorakiséréte mellett szép angol dalokat énekelt. A szobák köröskörül kedves mistletoe és hollyval voltak bevonva, melyek szerény örökzöld leveleikkel oly otthonosan mosolyogtak mindenkire. Az édes dallamok fölhangzottak a fedélzetre s a szalonból kiönlő fény barátságosan világította meg a szélben süvítő kötélzetet. Egy pár a viharnek neki öltözött hajós szomorúan nézett le a boldogokra, ... hisz tán ő is lehetne oly vigan otthon... de hát hol az otthon? Hol van az ő otthona? Ott, a hol a szél oly vadul sivit; a hajósok röpködnek... s a szegény hajós szomorúan nézett végig a sötét oceánra. — A Smoking-roomban az urak komolyabb dolgokkal foglalkoztak; ők nem érdekeltek, hanem kártyáztak, nyuzták egymást éjfélig.

Másnap reggel mindenünnen fölhangzott a «boldog karácsony!» «Merry christmas! merry christmas!» — s az ünnepiesen öltözött társaság ünnepies, de azért vidor arcczal üdvözölte egymást. Csak a lilaszin orru ur volt elégedetlen. «Botrányos eljárás», mormogá, — «ime teljesen eltérnek az ősi szokásoktól.» Ő tudniillik azt vette zokon, hogy angol hagyomány szerint nem akasztottak fel a szalonban egy mistletoe-csokrot, mely arra jogosítja fel a férfiakat, hogy minden alatta elmenő leányt megcsókoljanak. A lilaszin orru ur bánatosan nézett a csinos leányokra, kik betegségükben sápadt arczukkal és kedves mosolyaikkal hatszorta szebben néztek ki, mint különben. Hanem nem ő volt ám az egyedüli, ki ily bánatos érdeklődéssel viselkedett irántunk... ott volt a gyémántkereskedő, a koloradói bányász, — ez is, az is, — én is teljesen egyetértettem velük. Az egész Smoking-room elsomorodott a lilaszin orru ur nyilatkozatára. Hisz nem is csoda, — azok a lányok oly kedvesen ültek ott, — s aztán illik is az ősi hagyományokat tiszteletben tartani.

A matrózok, szintén ünnepiesen öltözve, lejötték a szalonba s helyet foglaltak az asztalok körül, hol a kapitány isteni tiszteletet tartott. Megható volt a barna, kemény, viharedzett arcu hajósokat látni, a mint durva kezeikbe véve az imádságos könyvet, ájtatosan együtt énekeltek a kapitánnyal. Akár csak Ulysse Butin valamelyik képét látta volna az ember. S a szalon-utasok legkevésbé sem húzódtak felre ezektől az egyszerű kék inges emberektől, ellenkezőleg egy könyvből énekeltek velük, meg lévén győződve róla, hogy isten előtt mindnyájan egyformák. S ez szép vonás az angoloknál és amerikaiaknál.

Néhány perc múlva már fölhangzott a fedélzeten a boat swain sipjának a hangja s a szegény tengerészek a rövid szünet után ismét a kötelekhez nyultak.

Álmom szakadozott volt, — különböző képek váltakoztak abban; párszor homályosan azt is éreztem vagy álmodtam, hogy valaki kilő a kabin kis fekhelyéről. Éreztem, hogy valami nincs rendén, — hogy valami hiányzik, — és fölébredtem.

Igen, hiányzott valami, — az a monoton, egyhangú zene, mely este oly édesen visz be az álom birodalmába s reggel oly üdén vezet ki Morpheus karjai közül. A gép megállt, s a hajó erősen lihegett ide s tova. Kívül sürgés-forgás, érthetetlen szóbeszéd, sietség: ugyan mi baj lehet? Fölkeltem, de valaki úgy a falhoz vágott s onnan az égy alá, hogy előttem azonnal tisztán állott, hogy mért állt meg a hajó.

Az ég ólmos, szürke felhőkkel vala fedve, s a reggeli halovány fényben sötét alakok jártak a fedélzeten. A nap már meg akart volna születni, de az eget oly konok fellegóriások párnázták ki, hogy az embernek minden reménye oda lett. Vége a karácsonyi szép napoknak! Deczember 26-ika igen rosszul kezdődött. — Egy pár utas, kiket a sötétségtől alig lehetett fölismerni, egy távcsövön a tenger egy pontja felé nézett, melyen kis piros világ volt észrevehető. Ezért állott meg hát a hajó! A távcsövön át tisztán kivehet-

tük, hogy az a piros világ — tűz s egy kis hajó fedélzeten ég. Két törött árboc, és egy roncsolt ormánysudár; bizonyosan valami süllyedő hajó. Kapitányunk óvatosan haladt előre, nehogy a hullámok a «Scythiának» lódítsák a szerencsétlen járművet. Jó idő múltán hajónk már oly közel jutott hozzá, hogy kivehettük annak alakját. Schooner volt, még pedig a nagyobb fajtából, hanem teljesen össze-romcsolva. Előárbozca teteje hiányzott, míg a második, a főárbozca, töben volt kitörve. Ormánysudárja, mely tudvalevőleg a vitorlás hajóknál elkerülhetlenül szükséges, szilánkokra vala hasogatva s csak egy pár rongyos vitorlaczafat lógott le róla. De a tűz hatalmasan lobogott, mintegy jeleül annak, hogy a szegény schooner már a végét járja.

A mint hogy egy is volt.

Ez alatt az idő még jobban beborult; a levegő nehéz és fojtó vala, míg az eget az a furcsa, vérszes szürkesség lepte el, mely vihar előtt szokott mutatkozni. A lombra álomszin hullámok nehezen csapkodtak a Scythia oldalát, de bizonyos türelmetlenséggel, mintegy éreztetve, hogy valami jönni fog. Mikor már csak pár száz ölnyire voltunk a schoonertól, kapitányunk kezébe vette a szócsovet.

— Who are you? (kik vagytok?) — kérdé.

— We are in distress. Schooner «Mary» St. Johns. (Bajban vagyunk, Schooner «Mary» St. Johnsól) — felelt egy erőteljes hang az idegen hajóról, melyen több alak jelent meg.

— What do you want? (Mit akartok?) — kérdé kapitányunk folytatólágon.

— Can you give us a tor? — kérdé viszont az erős hangú férfi. — (Az említett tengerész-kifejezés azt jelenti, hogy képes volna-e a Scythia kapitánya a roncsolt hajót a Scythia után kötni és magával vontatni.)

— No. (Nem.)

A többi hangot el-elkapta a szél, hanem annyit mégis megtudhattunk, hogy a beszéd eredménye az lett, hogy kapitányunk elrendelte az egyik mellékesolnak leeresztését.

Ekkor már mindenki a fedélzeten volt.

Az utasok álmosan dideregtek a rácszatnál: a matrózok ellenben ép olyanok voltak mint különben: hallgatagok, de gyorsak és szívósak. Neki láttak a munkának, melynél még a czingár pinézerekből álló frakkos banda is segédkezett, úgy nézván ki a markos tengerészek mellett, mint egy sereg összeázott esernyő. A «Mary» ez alatt ott hánykolódott mellettünk: most már tisztán kivehettük az alakját; lehetett úgy hatvan láb hosszú. Pár pillanat múlva a csolnak már a légben függött (ezt gyakorlaskép minden ut előtt megteszik a kikötőben) s egy tiszt vezénylete alatt tizenkét markos tengerész beleszállott. Valamennyi kaucuk-felöltőben volt. A kapitány szavára leeresztették a csolnakot a már türelmetlenebbül zajlani kezdő tengerre; a tiszt a kormánynál foglalt helyet, míg a többiek parafa-életmentőt véve magukra (ilyen minden kabinban kettő van) evezőt ragadtak kezeikbe s leoldották a csigákat. Mikor a csolnak a vízre került, a hullámok örült tánczba ragadtak. A tengerészek, nehogy a nagy hajóhoz vágódjék, evezőiket tarták ki védelmül. Hanem mindjárt az első hullámcsapásnál egy evező fogpiszkálóként szilánkokra tört. Amozgó vízhegyek magukhoz kapták a csolnakot és mintegy gunyosan hajigálták át egymásnak. Valóban csodával határos, hogy el nem süllyedt, — néha oly örülden ragadta el az áradat valami 30—40 öles hullámvölgybe, hogy az ember szinte összeborzadt. A tengerészek úgy dolgoztak, mint valami gép, s a csolnak maga egy száz lábú vízi bogárhoz hasonlított, mely csápjáival szabályosan dolgozott. Hosszas küzdelem után elérték a «Maryt». Hogy itt mi történt, azt nem lehetett tudni, csak azt már messziről kivettük, hogy a csolnak két hajótöröttel és egy pár zsákkal jön vissza. A «Mary» kapitánya remegő kezekkel kapta meg a kötelhágcsót és mászott föl; társai és a matrózok követték mind egy szál; utoljára csak a vitorlamester maradt a csolnakban. Ezalatt a láthatár erősen besötétedett s csak közvetlenül a tenger fölött húzódtott végig egy vérpis csik; a «white caps», a fehér sipkák, vagyis a fehér habfoltok vérszesen mutatkoztak a sötét oceánra. A kapitány, ki aggodalmasan pillantgatott a láthatár vérpis csikjára, sürgette a csolnak felhuzását. Hanem ez nehezen ment, s a vitorlamester nem tudta a két csigát egyszerre beakasztani a ladikba, mely, ha ez nem egyszerre tör-

ténik, egy kötélén függne, s menthetetlenül elmerül a türelmetlen hullámokban. Végre a kapitány jelt adott a vitorlamesternek a feljövételre. Mikor a fáradt matróz felmászott, a tengerészek és pinézerek eleresztették a kötelet s a csolnak a matrózok ruháival s a hajótörötték összes megmentett holmijával, melyek a zsákokba voltak behányva, a hullámok martalékává lett. A Scythia elindult s a ladik az idegenek összes pénzével, távcsöveivel, puskáival és restantiával lassan vonult el a közénk tóduló hullámok mögé... Hja, vihar készült s a kapitány nem degálhatott tovább. A csolnak s a Mary lassanként eltűnt a nagy vízhegyek mögött s az utóbbinak roncsolt árboczeit oly fény világította meg, melyet csak vihar előtt látni...

Egy rongyos, kopott, szánalomra méltó csoport, — hét kimerült alak állott a fedélzeten, melyre kíváncsian tolongtunk föl. A legtöbnek be volt kötve a keze, de az összefagyott ujjak eleven sebeikkel azért ijeszten tüntek elő. Mind szép szálas legény volt, négy közülök a kapitány fia, egy annak sógora; a hetedik egy matróz volt. A kapitányt, ki egyszerű hajós ember vala, Jabez Buttlernek hívták. Egy rossz kabát takarta testét s hosszú száru csizmák fedték lábait. Mintha most is látnám kellemes arczát, azt az őszbe csavarodott haját s azokat a becsületes szemeket, melyek könyezve tapadtak a sötét láthatár ama pontjára, a hol hajója eltűnt, — s azzal együtt annyi, annyi reménye! Történetük igen szomorú; november 24-én, tehát több mint egy hónappal feltaláltságuk előtt indultak el a new-foundlandi St. Johnsól, hogy a közeli Green-Bay-ba gabonát szállítsanak. Utközben vihar érte őket s hajójuk árbocjai pár nap múlva már kitörték; a «Mary» pedig maga még decz. 8-ika előtt teljesen menetkeptelenné lett, mi igen fontos körülmény, mivel biztosítása csak decz. 15-én járt le. Hő, szél, vihar és jég-eső sújtotta őket, s az utóbbi időben már mindnyájan összefagyva heverték a kabinban. Csak a kapitány legidősebb fiának, — ki egyszermind a «Mary» kormányosa is volt, — volt még annyi lelki ereje, hogy tüzet rakjon, mely csakugyan meg is mentette őket. Sok hajóval találkozott, de ezek közül egyik sem vette, vagy nem akarta észre venni őket. Igen fontos volt rájuk nézve Buttler hajónaplója, melyet fia vezetett s a mely hivatra volt a biztosítótársaságnál szószólójuk lenni. Később, mikor már nagy barátokká lettünk a kapitánnyal, elkértem tőle a kabátja zsebében őrzött kopott könyvet, melybe a legkorrektebb helyesírással voltak az adatok napról-napra bevezetve, egyszerűen, — megható egyszerűen. Tartalmát lemásoltam; — így kezdődik:

Nov. A «Mary» Schooner naplója (log) St. Johnstól Greenbayig.

Csütörtök, nov. 24. Elhagytuk St. Johnst. Gyöngé szél; egy órányira kivontattuk hajónkat dél felé. A szél csakhamar erősbödött. Egy óra hosszúság mentünk K. É. K.-nek s aztán É. É. K. felé vettük utunkat sűrű hózivatar közepette. Sz. Ferencz fokán meghallottuk a körkürtöt, még pedig délután négy órakor. Ekkor Ny. D. Ny.-i irányt vettünk s a szél erősbödöttel bevontuk az elővitorlát (fore sail) és kettős fogást tettünk rajta (double reefed it), ugyanezt cselekedtük a fővitorlánál (main sail). Majd ismét fölhuztuk az elővitorlát s egyes fogást tettünk a felső vitorlán (stay sail). Később ugyanezt a fővitorlával együtt felvontuk. Nyolczkor este megpillantottuk a baccaleni világító tornyot.

Péntek nov. 25. Két órakor reggel gyöngé szél támadt Ny. É. Ny. felől, melyre mi éjszaka fordultunk. Virradatkor a szél iránya felől (leeward) egy vitorlát láttunk; egy másikat pedig a szél irányában (windward). Reggel nyolczkor megláttuk a Bonarista-fokot s délnyugatra menve, mikor 10 méternyire voltunk tőle, fogást tettünk az elővitorlán. Déli tizenkettőkor a szél iránya megváltozott s az É. Ny. felől jövő nagy hullámok (heavy sea) eltörték az ormánysudárt (jib). Megpróbáltuk kijavítani, hanem a növekvő hullámok meggátolának ebben. Catalinának tartva, erős É. Ny.-i szélroham lepelt meg. Négykor igyekeztünk... megállani Catalinán előtt, hanem a vihar kitörte az előárbozca. Mi St. Johns felé fordultunk vissza, de mialatt a tört árbocot elhordtuk, a fővitorla megpedt. Rudját biztosítani akartuk, de mialatt a munkát bevégezhettük volna, az eltört. Mialatt a

fővitorlát bevontuk, a rud egyik emberünket veszélyesen megsebezte. Fedél alá vittük (ez a kormányos volt) s aztán megmentettük a (fővitorla) rudat s a fővitorlán magán kettős fogást tettünk. Mialatt az első árboc tetejéről leszedtük a szerszámot, a kapitány leütött lábáról s aztán a rácszathoz sujtatott. Két oldalbordája eltört. Egy vitorlát oda erősítettünk a főárbcz tetejéhez s biztosítottuk.

Aztán megkezdődnek szenvedéseik; — a napló szerint 27-én már vész tüzet raktak, 28-án hóivatar lepi meg őket; december 2-án a felső vitorla megreped, 3-án már ki kell az egész főárbczot vágni, — s be kell a szivattyukat állítani, — 6-án vizük fogyni kezd és egy ökröt leölnek, 10-én erős hóivatar lepi meg őket, 11-én nagy vihar dühöng s a hajóba erősen tódul be a víz; 15-én köd és hó, 17-én egy clipper schoonert és 18-án egy gőzöst látnak. Végre 25-én heavy sea mellett egy barque-ot (legnagyobb faja a vitorlás hajónak) vesznek észre; reménytelenül integetnek neki, persze hiába. A napló e szavakkal végződik: « — — és a hajóba még a szokottnál is több viz tolt bele », — jeleül an-

gy érintkezhetnek egymással vagy a parti állomásokkal.

* Egy élez hatása. I. Lipót osztrák császár egyszer a mezitlábú barátok zárdáját nézve meg, a kápolnában sz. Jákob álmát ábrázoló oltárképen gyönyörködött s tréfásan kérdé a barátoktól: «Hogyan történhetik, hogy az angyalok itt fáradtságosan másznak a lajtorján. Holott szárnyaik vannak s kényelmesen lerepülhetnének?». A barátok megzavarodva hallgattak; ekkor egy fiatal novicius lépett elő, s erősen szeme közé nézve a császárnak, így szólt: «Bocsásson meg felséged, az angyalok szárnyai valószínűleg vedlésben vannak». A császár kedélyesen nevetett. sokáig beszélgetett a fiatal emberrel s csakhamar kinevezte őt udvari szónoknak. Ez ifjúból vált a később oly híres szónok, Abraham a Santa Clara.

* Sarah Bernhardt közelebb Sardon híres új darabjának, «Theodorának» előadta-akor egész híven utánoztatta e császárnő Rivannában levő mozaik-képén látható ruháját. Kék szatintból készült a ruha aranysegélyvel, rajta zafir- és smaragd-tollak pávákkal, melyeknek rubinszemeik voltak. A ruha 3200 forintba került, de az eredetű Theodora állítólag egy millió 200,000 forint költséggel készíttette. Sarah Bernhardt e ruhát akkor viseli, midőn mint császárnő megy a cirkusba.

sek alatt levő helyen azonban már előbb erős konyhasó-oldattal készült tintával valami feleletet írunk, mely igen egyszerűen igen vagy nem is lehet. A papírt ezután levélalakban összehajtjuk, borítékba tesszük, oly módon, hogy a pecsét a konyhasó oldattal irt válaszra jusson. A pecsétvinszt egy darabig hagyjuk a borítékban égni, hogy a forróság következtében az előbb láthatatlan írás láthatóvá legyen. Ekkor kinyitjuk a borítékot, s a kérdés alatt mindenki csodálkozására ott fogjuk találni a feleletet.

* Láthatlan vattát készítenek most Angliában a fül számára. Különösen fülbajok miatt ugyanis hosszú vattát dugnak a fülbe, melyet kívülről alig lehet észrevenni, de azért orvosszerekkel is telíthető.

* Nagy beiföldi tavat fedezett fel Kanadában a quebeci földrajzi társaság által Bignell vezetése mellett kiküldött expedíció. Hét napon át hajóztak e taven, mélység méréseket eszközölve s igen számos öblöt s szép szigeteket találtak, de bár 120 angol mérföld utat tettek meg, az egész tavat nem kutathatták át, úgy hogy az valószínűleg sokkal nagyobb. A tóban tömördek hal van, partjain sok prémes állat s a környék erdős, részben mivelhető. Az expedíció egy része már letelepedett a tó partján, hogy további kutatásokat tegyen s már is beszélnek arról, hogy Quebecből idűig vasutat vigyenek. Mondják, hogy a

A PUSZTÁN. — WAGNER SÁNDOR RAJZA.

nak, hogy a szerencsétlen «Mary» már a végít járta, mikor mi föltaláltuk.

Kapitányunk igen szívesen látta a hajótörötteket s szeretete jeleül Buttlerre mindjárt rá is adta a maga kabátját, melyet ez, ámbár kétszer is belefért volna, igen boldogan viselt. Néha mi is becsaltuk Buttler a szalonba s szivarozó mellett kellemesen beszélgettünk kiállott szenvedéseiről.

PERÁR GYULA.

EGYVELEG.

* A telefon használata a tenger és föld alatt az eddigi kísérletek szerint nagyon korlátolt. A tenger-alatti kabeleket telefonul legfeljebb 40—50 angol mérföldre lehet használni, földalatti huzaloknál pedig a szót 12 angol mérföldnyi távolságban már alig lehet megérteni. A levegőben azonban a messzebeszélés mind nagyobb térre terjed. Drezda és Berlin közt most állítják fel a huzalt. Bell Graham, az egyik feltaláló, most oly kísérleteket tesz, melyek által a hajók egymással huzal nélkül is telefonozhatnak oly módon, hogy a huzal végét a tengerbe bocsátják s a hang közvetítését a vízre bizzák. Igaz, hogy a kísérletek eddig alig 2 kilométer távolságra sikerültek, de mivel az eszközök tökéletlenek voltak, nem lehetetlen, hogy jövőben nagyobb távolságban levő hajók is

* A kholera-ragály az olasz hatóságoknak több mint 910,000 forint direkt kiadást okozott. A veszteség természetesen még nagyobb az emberhalál s az üzletpangás miatt; magából a turisták kimaradásából eredt kárt körülbelül tizenöt millió forintra teszik.

* Több mint tizezer viruló rózsával ékítette fel a híres new-yorki milliomoa, Aster Vilmos a házi kápolnává alakított képtárt és fogadó termeit leányának nov. 18-án történt lakodalma alkalmával. A menyasszonynak szánt adományok egy teremben voltak kiállítva, s egy oldalt csupán ékszerek foglaltak el.

* A pipázást az utcákon, mint a neveletlen-ség jelét, melyet önhitt angolok honosítottak meg, San-Franciskóban egész komolyan üldözni kezdik.

* A jég karneválnépét ez évben Montrealban (Kanada) különös fényvel akadják megülni. Egy nagy jégből készült palotában történelmi és allegorikai tableaux-k lesznek, melyek a kanadai életnódót különböző korszakokban ábrázolják.

* A karok és vállak csiszolása is hozzátartozik már némely new-yorki szépség bálí készületeihez. Először rózsavízzel kenik be a testrészeket, azután hideg cream alkalmaztatik rájuk. Egy negyed-órás száradás után fanellel megdörzsölik s azután port hintenek a testre, úgy hogy az egész mintegy kifényesítettnek látszik.

* Varázslévíl. Közöséges tintával felírunk egy darab papírra egy vagy több kérdést. A kérdé-

Hudson-öböl-társaság ismerte e nagy tavat, azonban monopoliuma biztosítása érdekében titokban tartotta tudomását.

* New-Yorkban a hideg téli idő miatt a híres egyházi szónok, dr. Talmage templomát számos ház-zal telefon utján kötötték össze, hogy az áhitatoskodók ne hűsék meg magukat. A kegyes példát most több amerikai városban akarják utánozni.

* Furcsa szerkezetű hidat akarnak építeni Londonban a Themzén át, a Tower mellett, hol e folyó már nagyon széles s a hol régen a víz alatt alagutat használtak. A hid 880 láb hosszú s 50 láb széles lesz, de hogy a legnagyobb hajók is kényelmesen közlekedhessenek alatta: a hid középső részét úgy tervezik, hogy az néhány másodperc alatt hidraulikus gépek segítségével magasba emelhető legyen. E gépeket két toronyban helyezik el. A hid építési költségét 7½ millió forintra teszik, tervezője Jones Horác.

* Sör-kiállítás is lesz már Bécsben, ápril havában rendezik.

* A japán nőket ujabban a táviró-hivataloknál alkalmazták, a mi igen jelentékeny újítás a keleti nőkre nézve.

* 125,000 frtot, tehát valóban mesés összeget ajánlottak fel Hamond volt galambkereskedőnek «St. Gatier» nevű lovásért, mely a legutóbbi Derby-versenyben győzött. Hamond azonban nem akar megválni híres lovától.

MAGYAR UDVARI BÁLOK.

Irta EÖTVÖS KÁROLY.

Van-e magyar királyi udvar vagy nincs, s ha van, olyan-e az, a minőnek kellene lenni: e kérdést sokszor fölvetették már a kis politikusok, de rá sohase feleltek meg a nagy politikusok. Hogy magyar udvari bálók csakugyan vannak, a fölött nem lehet kétség, miután csak január 7-én is volt egy.

De nem régóta vannak. Oly magyar udvari bálók, melyeken a király és királyné is jelen van, csak a kiegyezés óta, csak 1867 óta ismerünk. Azután fel kell mennünk Mária Teréziáig, ki megengedte, hogy a bécsi udvari bálókban

tak, a megjelent néhány loyális mágnás a maga diszöltönyével nagy kisebbségben maradt s csak úgy tűnt fel, mint a régi korra emlékeztető furcsa czifraság.

A mostani udvari bálók, akár Budapesten, akár Bécsben tartatnak, sok tekintetben egyenlők. Maga a fejedelmi ház szabja meg a bálók jellemét és különöségeit. A fejedelmi ház pedig se magyar, se német, se cseh, se lengyel, hanem *habsburgi*. Spanyol és francia udvari szokások, kibővítve német császári reminiscenziákkal, s némi magyar külsőségekkel, képezik az udvari bálók jellegét. A habsburgi császárságot látjuk az udvari bálban a maga császári udvarának méltóságával, tisztjeivel, kosztümjeivel, arcier

a nők már régebben elszoktak tőle. Az országgyűlés tagjai ma csak a király jelenlétében öltik fel a magyar ruhát.

Köztudomású, hogy Mária Terézia emelte vissza ősi jogaiba — mint szokás mondani — a magyar diszruhát. S ezóta főrendeink megtartják ezt a külkövetsegeknél is. A diplomatáknak sajátosságos egyenruhájuk van, mely csaknem egyenlő az angolok, francziák, németek, olaszok, oroszok és osztrákoknál, valamint a kisebb északi államok diplomatáinál is. Sajátságos és ránk nézve épen nem hizelgő, hogy csak a magyar, a lengyel és a török diplomaták tartják meg ős nemzeti öltönyt a diplomáciában. De a törökök is elhagyták már a turbánt, a kaftánt,

SZÉKELY EDÉNYEK. — HUSZKA JÓZSEF 'MAGYAR DIEZTŐ STYL' CZIMŰ MŰVELŐ.

némi magyarságnak is legyen legalább látszata. Ő előtte pedig csak a mohácsi csatában elesett szerencsétlen Lajos király alatt voltak magyar udvari ünnepélyek s azóta soha.

Albrecht főherceg az abszolútizmus éveiben tartott néhány 'udvari bált' a budai királyi palotában. Akkor még nádori palotának neveztek ezt. De ezeknek az udvari báloknak semmi-lyen se volt magyar jellege. A magyar nyelv, magyar zene, magyar öltöny, magyar táncz ki volt tiltva. Ha nem egyenes rendelet szülte is a tilalmat, a szokás hozta azt magával. A papok, katonák szokott egyenruhájukban voltak; a városi, egyetemi, birói és hivatalnoki notabilitások pedig az egész Európára kiterjedő fekete egyenruhában: a frakkban. Az alkotmányos fő és középnemesség távol volt; vármegyék se vol-

és magyar testőrségével s az udvari szolgák és csendőrok nagy seregevel.

Miben magyar tehát a magyar udvari bál?

Először is ott vannak a fölépésőn a magyar koronaörök. Aczéldiszítésű skarlátvörös egyenruhában, aczélsisakkal, sárga csizmával és alabárdal. Igazságos Mátyás király szabta meg ezt az egyenruhát, melyet a 67-iki kiegyezés ébresztett fel sok százados almból.

Azután ott van a magyar diszöltöny, mely nem veszté el soha és sehol udvari képességét, se a diplomáciában, se a katonaságnál, se az udvarnál. De kiment divatból a nőknél, a főpapkánál, a miniszteriumnál, a bírúknál és ügyvédeknel, valamint az országgyűlésnél is. Ezek tagjai 1848-ig nemzeti ruhában végezték a közdolgozat és nyilvános mulatságokat. Igaz, hogy

a 'dölmánt, a salavárit és a papucsot, csak fezők maradt meg speczialitás gyanánt. Lengyelek még vannak, de lengyel diplomaták már nincsenek. Bismarck diplomáciai öltönytette a katonai egyenruhát s Andrássy gróf is minden diplomáciai összejövetelnél honvédezedesi vagy később tábornoki ruháját öltötte fel. S mintán ő felségének különös előszeretete van a katonai egyenruha iránt, a magyar miniszterek, mágnások és képviselők is, ha szabadságot állományu honvédek vagy katonák, katonai egyenruhában elennek meg az udvarnál.

A magyar diszruhának van egy nagy előnye udvari és hiúsági szempontból. S ez czifrasága. A sok ékszer, zsinór, paszomán és vitez-kötes mellett nem tűnik föl a rendek és kereszt-

tek hiánya. Az európai szárazföld egyéb udvarképes embereihez képest a magyaroknak aránylag oly kevés rendjük van, hogy ők egyszerű fekete ruhában az osztrákok és külföldiek mellett igen egyhangú feketén néznének ki. Ezt az észrevételt meg is tették 1873-ban a világiállítási jury tagjai, midőn *Szlávy* miniszterelnök számukra estélyt rendezett s midőn itt a magyarok frakkban egyszerűen, a jury-tagok pedig förendjelezzé jelentek meg. A díszruha czifrasága segít e bajon — látszólag és messziről nézve. Az igazi udvari ember természetesen azért azonnal észreveszi a rendjelek hiányát, miután ez a rendjeleket nézi első sorban s udvarlását ehhez szabja.

A magyar udvari bálók speciálitása 1867 óta a magyar zene a cigánynyal és a magyar tánc is.

Régebben, kivált az erdélyi fejedelmi udvarnál, a *fáklyatánc*, a *vánkostánc* s a *háromszáz özeqyasszony táncza* voltak a magyar tánczok. A két első játékos táncz volt, az utóbbi egy kissé hasonlított a toborzóhoz, a verbunkos tánczhoz. Ezek azonban már a múlt században kimentek a divatból. Nemzeti tánczunk e század első felében csak három volt. Egyik a *toborzó*, a katonák számára; másik a *csárdás*, a parasztok számára, s harmadik az *andalgó*, mely hangulatos és festői táncz volt, s melyből az ötvenes évek végén a különböző *palotás* tánczokat csináltak. A csárdást báró *Wenckheim* Béla és társai tették szalon tánczozzá a 40-es években.

A királyi és nádori udvar mind e tánczokat nem fogadta el, nem tette udvarképesé. A század elejétől fogva a *menüet*, a *kotillon*, a *quadrille*, a *polka* és a *keringő* voltak az udvari bálók tánczai. Az első *«minet»* név alatt őseink is szerették, de már e század elején az udvarnál kiment a divatból. A *füzértánczot* — kotillont — az 1825-iki országgyűlés alatt tánczolták őseink először a nádori udvari bálókban. De az országgyűlési ifjúság nem igen szerette, gunynéven elnevezték *polykatáncz*nak. Ennek volt legnagyobb mestere *Zsedényi Ede*, akkor még *Pfannschmid* névvel — a nádor által 1827. február 27-én Pozsonyban, a főrendek palotájában tartott nagy udvari bálon. Sokszor is évődtek e miatt az öreg urral az utóbbi években fiatal törvényhozó társai, midőn rettenetesen elhanyagolt czinikus öltözetét szemügyre vették. A lenygelke, a keringő és a francia négyes udvari tánczok maradtak mind maig.

De azzá lón 1867 óta a *csárdás* is. E táncz azonban a mai fővárosi és vidéki tánczvigalmakban meglehetősen elromlott. Az igazi csárdás se nem oly gyors, se nem oly tipegős és reszketős, mint a hogy ma tánczolja. Ezen javítani kellene.

Sajátságos, hogy a cigány-bandát voltaképen nem a magyar udvar, hanem a porosz udvar tette udvarképesé. A porosz trónörökös ugyanis egykor Bécsben cigányzenét hallván, ezt nagyon megszerette s a schleswig-holsteini háboruban *Peczek Hugót*, egy hegedűlni jól tudó magyar gyalogsági századosot kérdezte meg, hogy össze tudna-e állítani a Dánia ellen küzdő magyar ezredek közül egy cigány-bandát? *Peczek* százados kísérletet tett és csakugyan összehozott valami kilenc muzsikust. Távirati uton rendeltek hegedűt, bőgőt, cimbalmot *Pestről* s a százados alig pár hét alatt begyakorlva bakaczigányait, a kik azután a trónörökös mellett maradtak az egész hadjárat alatt, elvitte őket Berlinbe is s játszatott velük *Vilmos* király előtt, a ki még akkor nem volt olyan öreg, és *Bismarck* előtt, a ki még akkor nem volt olyan herceg — mint most. Ez huszonegy év előtt történt s pár év múlva, 1867-ben, már udvarképes volt a cigány a budai királyi várban is.

Magyar díszöltönyben lengyelkét, füzértánczot, keringőt tánczolni nem lehet. Toborzót és palotást, de még a csárdást is — természetesen a régi divatut — jól lehet. Azonban sűrű tömegben nem, miután a kardot és kalpagot kézben kell tartani. Sőt a valódi magyar táncz mellé csakis díszruha való. Táncz, zene és öltöny közt összehangnak kell lenni s a lassu csárdásnak és andalgónak komoly méltósága szinte megkívánja a díszruhát. A régi nádori udvari bálókban szintén díszruhában kellett megjelenni, de a meghívóra följegyezték, hogy a ki tánczolni akar: frakkot öltson.

E bálókban azonban nem egyszer történt, hogy az urak a kalpagot, mentét és kardot letették s úgy tánczoltak keringőt. Kell bizonyos

gyakorlat hozzá, nehogy a tánczos a sarkantyúval összemételje először saját csizmáját, másodsor a tánczosok öltönyeit.

A nádori udvari bálókban — kivált régebben — volt még egy magyar specialitásuk, tudniillik a *kartya*. Pozsonyban, a főrendek palotájában, hol az udvari bálók és estélyek szoktak tartatni, két terem volt a kartyázók számára berendezve. Igen nagyban el volt terjedve a *whist*, mely a bécsi kongresszus után jutott el hazánkba, és a *tarokk*, mely régebben is ismeretes volt. Ezeket játszották leginkább. A mostani udvari bálókban ezekről természetesen szó se lehet. Még helyiség sem volna hozzá, de a királyi család jelenlétében nem is lehetnek oly patriarkálisok a szokások, mint *József* nádor alatt.

A *cercle* és *buffet*, a mit őseink *czirkelnék* és *kredencznék* neveztek, csak olyan most is, mint régebben volt. Azzal a különbséggel, hogy a haza vinni való bonbonok, czukorkák és sütemények lassanként kimennek a divatból s nem tölthetik meg a menték zsebjeit és ujjaikat s a kalpagok fityegőit.

A JANUÁR 7-DIKI UDVARI BÁL.

A farsang fényesen kezdődött. A vigalmak sorát január 7-ikén az udvarnál tartott bál nyitotta meg. A királyi páron kívül részt vett abban a trónörökös-pár is és az uralkodó család több tagja. Meghívást nyertek az országgyűlés két házának összes tagjai, két képviselő kivételével, kik bünvádi eljárás alatt állanak. A főméltóságok, a miniszterek, az arisztokrácia, a katonai előkelőségek, konzulok, teljes számban voltak képviselve. Csak a főpapság hiányzott. Az egyházi rendből egyedül a pap-képviselők jelentek meg. A többiek még előtte való nap kimentették magokat az udvarmesteri hivatalnál.

József főherceg és *Koburg* herceg nejjel együtt vettek részt az estélyen. Pozsonyból megérkezett *Frigyes* főherceg is, nejjével, *Isabella* főhercegnővel.

A felvonulás a királyi várakba már esti 7 órakor megkezdődött, s a kocsi folytonos lánczolata csak lassu lépésben tudott előre haladni. Nagy tömeg állt a várba fölvezető utakon, kivált pedig a palota környékén.

A bálnak tündöklő képe volt. Viseletben a magyar öltöny uralkodott; csak szórványosan lehetett látni frakkot; leginkább a szász képviselők öltöztek így. Sok volt az egyenruha is. Nyolcz óraker már együtt volt a meghívottak nagy része.

A fényes társaságnak jelentékeny részét nők tették, kik közül számosat ezuttal először mutattak be a királynénak és királynak. A bemutatás a mellékeremben történt. Az udvar megjelenése kilenczefél órára volt kitűzve, de ez némi késedelmet okozott egy kellemetlen eset miatt. Ugyanis egy fiatal gróf, kinek neje nem udvarképes, tévedésből — hasonnevű rokona családja számára kiállított meghívót kapva meg, nejjével együtt megjelent a bálon. A grófné nem találhatott egyetlen egy ismerőst sem a megjelent hölgyek között. Sok kellemetlen «megbeszélés» után a főudvarmesteri hivatal egy tisztviselője felszólította a gróft, hogy nejt, ki legfeljebb csak tévedésből kaphatott a bálra meghívót, vezesse ki tüstént a teremből. A gróf halottápadtan, reszketve az igaztosságtól engedelmesskedett. Az esetet nem igen vették észre, de a mágnáskörökben kínos feltűnést okozott az. A fiatal gróf később újra megjelent a teremben s a tévedés okát magyaráztatta meg magának.

A király a királynét karöltve vezetve lépett be; közvetlen utána a trónörökös nejjével, *József* főherceg nejjével, *Frigyes* főherceg nejjével és *Koburg* herceg nejjével.

A királyi udvar a terem egyik szélén foglalt helyet. A pamlagon a királyné ült, kihez b. Nopcsa a főúri világ hölgyeit cercléhez vezette. A királyné mellett a trónörökös, Klotild főhercegnő, *Isabella* főhercegné ült, kik, míg a királyné cerclét tartott, csak egymás közt beszélgettek. A király feltűnő jó kedvben volt. A hölgyek közül többekkel beszélgetett.

A királyi udvar megérkezte után a bál rögtön kezdetét vette. Az első táncz keringő volt. Utána négyes, mit 20 pár tánczolt. Két zenekar játszta a tánczdombokat: egy katonai és *Berkes Lajos* zenekara.

A táncz közben az udvar minden megjelent tagja megszólításokkal tüntette ki a jelenlévőket, kik közül hosszabb megszólításban részesültek: *Andrássy Gyula* gr., *Tisza Kálmán*, *Apponyi Albert* gr., *Festetics Tasziló* gróf, a megjelent konzulok, az egyes miniszterek. Feltűnően hosszasan beszélt a király a horvát bánnal. *Károlyi Pista* gróffal, *Teleki Samu* gróffal a trónörökös mulatott hosszasan.

Míg a király a hölgyekkel cerclét tartott, a trónörökös hosszabb ideig beszélt *Tisza Kálmán*nal, majd *Festetics Tasziló*, *Kálnoky*, *Széchenyi Pál* és *Károlyi Tibor* gróffakkal, azután *Jókaival* és egyes főbb tisztekkel. *Frigyes* főherceg a társaságba elegyedett és az arisztokrácia számos tagjával társalgott; *József* főherceg és *Koburg* herceg ama körben maradtak, mely az udvar körül alakult.

A mágnások közül nagy érdeket keltett *Festetics Tasziló* gróf, ki *Mária Terézia* korabeli fényes magyar ruhában jelent meg, mit még a gróf nagyatyja viselt. A kalpagon egy drága ékszer van, mely *Mária Terézia* ajándéka. A trónörökös, mihelyt meglátta *Festetics Tasziló* gróft, rögtön hozzá sietett s megdicsérete a gróf érdekes díszöltönyét, melynek történetét figyelmesen hallgatta végig.

A királyné az első négyest követő polka után eltávozott; több hölgynek panaszkodott távozása előtt csekély főfájásról. Az udvar elkísérte a királynét, de aztán ismét visszajött, s ekkor a trónörökösnek s a főhercegeasszonyok tartottak cerclét.

A trónörökös Szapáry István gróf, Pestmegye főispánja által hivatta azokat, kikkel beszélni óhajtott. Első volt ezek közt a horvát bán, s utána mindjárt *Apponyi Albert* gróf; majd *Tisza Kálmán*, az *Andrássyak*, a fiatal *Pálffy Miklós* herceg, *Kemény János* báró, stb.

Klotild főhercegnének és *Koburg* hercegnének *Andrássy Aladár* gróf mutatott be egyeseket, mialatt *Isabella* főhercegné a tánczban vett részt, mely ezután még a csárdás után újra négyesből, keringőből és füzértánczból állott. A füzértáncz alatt a hölgyeknek gyönyörű virágokrétaikat osztottak szét. A király nem egyszer tett megjegyzést a virágcsokrokkal elhalmozott hölgyekre.

Időközben a gazdag buffet is megnyílt, oda vonzva a nem tánczolókat nagy részét. A trónörökös kétszer is bejött a buffetbe, hangosan mondván: «Itt aztán kellemes lenni, ha az embernek melege és étvágya van.» A nagy teremben szünet nélkül szolgáltak frissítővel, minek az uralgó nagy meleg miatt meglehetősen kelete volt.

A füzértáncz befejeztével véget ért a bál. A király a trónörökösével, a trónörökös *Klotild* főhercegnővel, *József* főherceg *Isabella* főhercegnővel, *Frigyes* főherceg *Koburg* hercegnővel karöltve hagyták el a termet.

S ezzel a bálnak vége lett. A megjelentek nagy része hiába várta a szokásos, szép formájú czukrokat, azok az idén kimaradtak; bár a «rendes» czukrokból s pezsgőből volt elég, a ki nem fogyhatóság. Éjjel után a zajosan hazarobogó kocsi verték fel álmukból Budapest békés lakóit.

PUSZTÁN.

Wagner Sándor rajza.

Nyári hőségben, midőn a tanyák feketéllő füstje alatt gomolyg, mintha lombán akarna végig heveredni a levegőben, a birkanyáj széledve kóstolgatja a száraz fűvet s meg-megnyirkog a kutgém fája a perzselő nap sütésében: ismeretlen vidéken, idegen ég alatt honnan veszi magát az a két törülmetszett alak, teljes fölzserelésben, még a szür is hátukon, mintha rájok nézve nem is volna a napnak heve, a déli sugaraknak melege? Vagy tán még egy kissé nagyobb «hőség» üzi őket arról felől, a merről jöttek? Meglehet, mert legalább az egyiknek hóka lova horkolva biccenti meg a fejét a fáradságtól, míg a másik, veszélyt sejtve, türelmetlenül kapálózik a rövid megállásra, melyre kénytelenek, hogy megkérdezzék a gyanutlan bojtárfiut, merre hamarabb az ut. A nagy figyelemből, melylyel az utbaigazítást hallgatják, kitűnik, hogy ő kelmek aligha rossz fát nem tettek a tüzre s most a perzekutor a nyomukban, s ha mihamarabb biztos helyre nem érnek, lesz hadd el hadd. Így is leolvasható különben arcukról a szegénylegénység keserves kenere. A büszke, daczos és megviselt vonások, a katonás tartás és hegyesre pödrott hajusz bizony mind nem a jámbor szántóvető emberre vallanak.

Mindezt néhány vonással árulja el *Wagner Sándor*, Münchenben élő kitűnő festő hazánkban művészi ecsetje, mely a puszták életének oly beható ismerője, mint ezt már korábbi festményein is volt alkalma széles e világnak tapasztalni. A látszólag oly mindennapi, oly semmitmondó jelenetben egy egész lefolyt drámát tár fel a művész önja a legkerékdedebb hangulatossággal, és a legszabatosabb jellemzéssel. Ugyanazok a törülmetszett, eredeti magyar népalakok, melyeket már a debreczeni ménearól festett képében, s más hasontárgyu genre-képeiben oly jó ismerősökent üdvözöltünk *Wagner*nél.

OSZTOZKODÁS AFRIKA PARTJAIN.

(Térképünkhez.)

Afrika az ó-világhoz tartozik; azonban míg Amerikát, az új világrészt, néhány gyakorlatilag egészen hasznavehetetlen északsarki részen kívül, csakhamar fölfedezése után szétdarabolták egymás közt az európaiak s ma már oly rész is kevés van, minő az Amazon folyó felső része vagy Patagonia, hol az európaiak uralma inkább csak névleges: az ó-világhoz tartozó Afrikából az osztozkodó európaiak mindeddig keveset vettek el s az a pár európai birtok, mely nemcsak a tengerpartra terjed, hanem kissé befelé is, mint a francziáké Algirban s az angoloké és boeroké a Fokföldön, meglehetősen új keletű foglaláson alapszik. Vannak ugyan Afrika más részeiben a portugáloknak meglehetősen kiterjedt s a fölfedezések után rögtön okkupált területei, de e birtokok inkább névlegesek s igen csekély kivétellel csak a partvidékre terjednek ki.

Ugy látszik, mintha korunkban e tekintetben gyökeres változás következne s egy világtörténelmi fontosságú esemény: az európai népek osztozkodása a nagy Afrika területén állana küszöbön. Valóban minden jel oda mutat, mintha azóta, hogy Stanley megtette híres útját a «sötét világrészen keresztül» s utána vagy vele egyidejűleg egész sereg utazó járta be e világrésznek minden vidékét, úgy hogy ma már aránylag kevés egészen ismeretlen terület van itt: az európaiak sokkal jobban vonzódnának e földrész kincsei után, mint azelőtt, midőn a tengerparton, a nagyrészt kopár, vízhiányban szenvedő, de a mellett rekkenő meleget s európai emberre gyilkoló hatású lázakat terjesztő tengerparton kívül még mit sem ismertek. S a mire a kapzsi, itt-ott már túlnépesedésben, de csaknem általában gyáripari túltermelésben szenvedő európai egyszerű vágyakozik, azt bizonynyal el is éri. Száz meg száz millió néger lesz rövid idő alatt az európaiak alattvalója s közel van az idő, midőn Afrikában is minden terület valamely rendezett es polgáriasodott állam alkatrésze lesz.

E tekintetben Afrika jóval előbb állott már ezelőtt is Amerikánál. Az indiánok nagyrésze vadászattal és halászattal foglalkozó nomád nép volt, Afrika lakosai ellenben csaknem általában földművelők, kik rendezett községekben, sőt itt-ott nagyobb államokban is éltek. Északon Egyiptom és Mirokkó eléggé ismeretesek s ma már mindenki tud a zanzibári szultán államáról is. Mindezekben már bizonyos műveltség és rendezett társadalmi viszonyok találhatók fel. Az újabb utazók azonban meglepetéssel látták a sötét földrész bensejében is meglehetősen művelt s nagy kiterjedésű néger államokat, minők Ugunda, hol Mtéza, a «Neger Napoleon» uralkodik, továbbá a nagy Casid-tó környékén Burnu, 60,000 lakosságú Kuka nevű fővárosával, Bagirmi, a sokotoi császárság, Liberia néger köztársaság a nyugati parton, stb. Mindamellett Afrika nagyobb része uratlan jószág, azaz sem rendezett államterülethez, sem európai birtokhoz nem tartozik, mivel az európaiak inkább csak telepeket (faktóriák) tartottak fenn eddig a partokon.

Az európaiak osztozkodási hajlamát korunkban több esemény mozdította elő. Legelőször a francziák tuniszi hadjárata, melynek következtében Tunisz ma már tényleg Franciaország hatósága alatt áll; az angolok hadjárata a zuluk s a máhdi ellen. Sokkal fontosabb volt Stanley törekvése, hogy a Kongót megnyitja az európai kereskedelem számára; e törekvés, melyet a belga király által alapított «nemzetközi afrikai társaság» pártfogolt, hozta létre a szabad Kongo államot, mely épen most van alakulóban, s már eddig igen tekintélyes számu — közel 50 — gyarmata van a Kongo torkolatától az egyenlítőig, sőt egy pár a közepafrikai tóvidékekig. Ez hozta létre továbbá a francziák terjeszkedését is különösen Brazza gróf vezetése alatt Közép-Afrikában s ez oly sikerrel történt, hogy ma már Afrika nyugoti partjának középrésze, melyet tíz évvel ezelőtt a szoros értelemben vett partvonalon kívül alig ismertek, európai birtoknak tekinthető. A leg-hatalmasabb ok volt azonban a németek beavatkozása, kik Dél-Afrikában Angra Pequena öböl környékén s a másik oldalon Santa Lucia öböl táján nagy területeket okkupáltak, az egyenlítőn

OSZTOZKODÁS AFRIKA PARTJAIN.

felül Kamerun mellett fekvő kereskedelmi telepeket állami jellegűekké tettek s állítólag a zanzibári szultán birodalmát is védnökségük alá akarják venni. E német gyarmatok zajos alakulása folytán terjeszkednek most napról napra a francziák és angolok Nyugat Afrika oly helyein, hol eddig csak kereskedelmi telepeik voltak; a portugálok is mozogni kezdenek, az olaszok is okkupáltak egy kis területet a Vörös-tenger közelében s a francziák Madagaszkár elfoglalása után ohajtoznak.

Afrika partvidéke 16,718 angol mérföldre terjed. Ebből (Egyiptom, Tripolis, Marokko és Zanzibar 6000 mérfölddel hosszabb partvidékkel) még mindig 10,057 mérföld jut nem európai birtokokra. A francziák 2339, az angolok 2017, a portugálok 1960 mérfölddel, a németek 270, az olaszok 40, a spanyolok 35 mérfölddel szerepelnek s végre a holland eredetű boerek belföldi birtokaikat most igyekeznek a partig terjeszteni s valószínű, hogy a Kongo-állam is megnyer egy kis partvonalat, mely által a külvilág számára nyitva lesz. E viszonyok rövid idő alatt bizonyosan átalakulnak s az a közel 3000 mérföldnyi hosszú partvonal a guineai öböl mellett, melyen ma még többnyire kereskedelmi telepek állanak a benszülőttek országai (Dahomey császárság, Asanti terület) s a független törzsek területe mellett, jövőre bizonyosan európai nemzetek hatalma vagy védnöksége alatt álló testületekké osztatik meg s nyugaton Egyiptom és Abisszínia határaitól egész Zanzibarig szintén több európai birtok fog keletkezni. S ha az európai népek egyszer a Kongo mellett s a közép-afrikai tóvidéken szilárd állást foglalnak s a tervezett vasutakat kiépítik: hatalmukat bizonyosan tovább is kiterjesztik befelé. Mindez már a közel jövőben megtörténhet s nagyon valószínű, hogy a 2000-ik év bekövetkezése előtt egész Afrika önálló országokra fog oszolni, melyeknek legnagyobb részében európaiak viselik a vezérszerepet. E nagy átalakulás bizonynyal világtörténelmi fontosságú esemény lesz s ezért nem tartottuk feleslegesnek e mellekelt térképen a jelen átalakulási folyamat kezdetén levő állapotot olvasóinknak bemutatni.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Magyar diszitó styl. Ilyen czimű, közérdektű munka jelent meg, mely épen most. — mikor a hazai műipar pártolását, de egyszersmind a műipar magyaros stylben, népies motívumokból való fejlesztését annyira hangoztatják, — alkalmasszerűleg is jött, s valószínűleg hatni is fog. A közoktatásügyi miniszterium segélyezése mellett műiparosok, ipar- és polgári iskolák, tanító- és tanítónő-képző intézetek, valamint középtanodák használatára írta és rajzolta Huszka József sepi-szentgyörgyi rajztanár. A nagy negyedréte-alaku művet díszesen állította ki a Deutsch-féle műintézet Budapesten. Első ivoit Huszka tanár fejtegetése foglalja el a magyar diszitó stylről.

«Midőn évekkel ezelőtt — írja — magyar diszitó modorunk anyagát kezdtem gyűjteni, mindenekelőtt bejártam az eredetiségekben igen gazdag, s így nemzeti diszitó modorunk megismerhetésére is legtöbb anyagot ígérő Székelyföldet. A székelyföldi anyagot s az időközben megnyitott 1881. évi orsz. nőiparkiallításnak, majd a későbbi kolozsvári ipar kiállításnak tárgyait összevetve, meggyőződtem, hogy kerek Magyarországon megvolt még a múlt században is a nemzeti diszitó modor, s hogy főbb vonásiban az egész hazában ugyanazon ismertető jelekkel bírt, bár az egyes diszitó részek alkalmazásában némi helyi eltérés mutatkozik.

«Erdélynek XVII. és XVIII. századi teljes önállósága iparművészeti téren a többi Magyarországtól némileg elütő, egyöntetű fejlődést eszközölt, miért is a közelmúlt századok magyar diszitó modorának megismerhetésére Erdélyben keresendő a legmegbízhatóbb anyag.

«A jelenben közzétett I-ső rész ezért inkább csak Erdélynek s különösen Jégmagyarabb része a Székelyföldnek műiparezikkeitől gyűjtött formákat nyújt, bár az egyes virágok némely alakjainak megértésére és a köztük levő rokonság kimutatására számos nem Erdélyből vett formát is fel kellett használnom, miáltal azonban az egész országban mutatkozó azonos karakter is szemlélhetővé lett.

«Erdélylyel, s az általa képviselt múlttal szemben diszitó modorunkban az idők folytán beállott szembeötlőbb változást, a jelent Magyarország egyéb vidékeinek s különösen a nagy magyar Alföldnek a múlttól sok tekintetben elütő népies modora képviseli.

Már a szöveg között is számos csinos illusztrációt találunk, a melyek közül egyet mai számunk-

ban be is mutatunk. Ezenkívül még ötven nagy lap következik díszítményi rajzokkal, gazdag változatosságban. Ezek a házi butorokról, cserép edényekről, fali czífraságokról, szűrőkről, ruhákról, himzésekről, kivarrásokról, csipkékről, szerszámokról, vannak másolva, és a hol kell, színes nyomásban visszatükrözve. A matszvényeket Morelli vésője készítette. Sok száza megye és díszítési motívumok száma, s komponálásra nagyon alkalmas anyagot nyújtanak, valamint női kézi munkára is fölötté változatos mintákat. Némelyek régi kori emlékek másai, ismét mások újabb koriak, tehát a gyűjtemény változatossága e tekintetben is nagy és érdekes, tulipános ládák virágaitól, a kapufélfákra vésmi szokott czírádaktól kezdve a finom himzésig. Kívánatos, hogy minél jobban elterjedjenek, mert valóban a hazai iparnak gazdag támogatást és határozott újmatatást nyújtanak a magyaros és eredeti formákra. A nagy diszmu ára 12 frt.

Balog István költeményei. Egy eddig ismeretlen vagy csak alig ismert író egyszerre egész kötet költeménnyel lép a világ elé, melyek azonban kétségbevonhatatlan jeleit mutatják a tehetségnek. Nem csak a verselésben való gyakorlatosság, de a költemények közül soknak a belértéke is igazolja ez itéletet. Különösen sikerült darabokat találunk az egyszerű népdal-formában írottak és az érzelmes családi költemények között. Megható bensőséggel nyilatkozik az apja és anyja iránti szeretet s az anyja halála fölötti bánat az «Az én szüleim» czímmel kezdődő ciklusban, melynek egyik darabját mai számunkban bemutatjuk. Az eszmélkedő hangot is sikerül néha eltalálnia, ámbar ahhoz nincs még mindenütt megfelelő ereje. Kevésbé sikerülnek a humoros kísérletek; legkevésbé pedig a nagyobbacaka elbeszélő költemények, mint a «Falu helye», «Basafája» című, tatárjárás s törökvilág korabeli mondai beszédek, melyekben egy-két sikerült leíró részlet akad ugyan, de sem kompozíció, sem az elbeszélés egyéb kellékeiből semmi. S legkevésbé még ezek közt is a «Bangó Bálint» első éneke, Arany Bolond Istók töredékének e felettébb gyarló utánzása. Kisebb, bal-ladaszerű alkotásai közt jóval sikerültebbeket találunk, pl. a «Halotti nász» (melyben csak azt nem tudjuk, ki ölte meg a lány kedvesét? sejtjük, hogy tán a gögös szülők tétették el láb alól), vagy a «Dobozi harangozó». Szóval, az új név reménygerjesztőleg lép föl s idővel még többel s jobbal fogja igazolhatni a hozzá kötött várakozásokat. Akkor majd remélhetőleg eredetisége is megszabadul remiszencenizációtól, a minőkkel most még gyakran találkozunk is pl. a «Meddő órákban» (47 l.) Aranyra, a «Sápadt asszonyban» (53 l.) Bérangerre stb. A 162 lapra terjedő igen csinos kiállítású kötet Nádor Kálmán kiadásában jelent meg s ára 1 frt 20 kr.

Petőfi Sándor élete versekben, írta Mátray Lajos, kiadja Nagy-Szombatban Winter Zaigmond. Igénytelen kis — 24 lapra terjedő — füzetke, mely csak a ponyvai termékekkel kíván versenyezni — s épen ebből a szempontból érdemel dicséretet. A szerző egyszerű, parasztos, néhol nagyon is gyöngé, néhol ismét neki-neki lendülő versekben beszél el Petőfi viszontagos életét. Gyermekkorán mulatoz jeltovább s itt valóban csinos részlet, a mint a természet benyomásait festi gyermeki kedélyére.

Eszes fiúvá lett, szerette a könyvet;
Sokat el-elnézte égen a felhőket
Keletről nyugatra a hogy jönnek mennek,
Ugy szeretett volna ő is menni velek;
Végtelen határral a nagy rónaságot
A rezzög, lebegő, caalfa délibábót,
A hullámozó vetést, a virágos rétét,
A csárdát, a hová utas ritkán téved,
Elnézte a méneset, a nyáját, a juhászt,
Annyiszor hallgatta fűben a furulyást,
S a mikor elhagyta, oda csuszott szépen:
«Fujjon el még egyet — igen szépen kérem.»
Ha a csendes tájon vihar vonult által,
Rémítően dörgött a snjtot villámmal,
Nem rettent a gyermek, nézett a villámba;
Már ekkor meglátszott, nem lesz holmi gyáva!

Népiesnek elég jó a mint a költőt pályája tető-pontján rajzolja:

Nem is beszéltek most senkiről csak róla,
Dicsőségét a hir szanaszójjal hordta.
S ő, hogy megköszönje a hirt, dicsőséget,
Meg-megirt időnkint egy Alföldi képet,
A «Csárda romjait» bedült tetejével,
A száguldó betyárt rettegett hirével,
Annyi igazsággal, olyan mély érzéssel,
Olyan magyarosan, oly elevenességgel,
Hogy szinte azt várjuk, ugyan mikor kél fel
Egy-egy alak s nekünk ugyan mit beszél el!

Ha a «Betyárt» festi s szilaj paripáját,
A melynek a szél sem éri el a nyomát,
A hamis csaplárnét, fufangos diákat,
S hol virádoznak a jó kedvű huszárok:
Szinte előttünk van, annyi benn az élet,
Nem győzi eléggé szóval a dicséret!
Dalait e honban mindenütt dalolják,
Jó kedvű legények, deli szép leánykák!
«János vitézében» e tündér mesében,
Kukorica Jancsi s Puska képében,
Ugy festi tündérhont s a jó magyar népet!
Soha ennél kedvesb és ragyogóbb képet!

A nagyon is egyszerű kiállítású füzetke ára nincs rá jegyezve, a mi hiába, kivált ilyen fajta munkáknál, melyeket vásári ponyván kell terjeszteni.

A képzőművészeti társulat albumlapjai. A képzőművészeti társulat most küldözi szét tagjai számára az 1885-iki évre szóló díszes albumlapokat, összesen háromat. Az egyik *Wagner Sándor* ismert debreczeni csikóversenyét ábrázolja és a bécsi földrajzi intézetben készült fénymetszet; a másik kisebb lap *Lucidél Miklós* női arc képe az országos képtárból, *Eissenhardt J.* metszésében. Legbecsesebb azonban a nagy műlap: *Munkácsy Mihály* műterme, az eredeti olajfestmény után *Koeping C.* művészi kivitelű rézkarca. Mind a három műlap a bécsi sokszorosító intézet műterméből került ki.

Az akadémiai értekezésekből a következő füzetek jelentek meg: «A reflexív és vallásrököcsi elem a költészetben». Szász Béla levelező tag székfoglalója. Ára 30 kr. — «A belviszonyragok használata a magyarban», dr. Kúnos Ignácztól és dr. Munkácsi Bernáttól. Megszereshető 50 krért. — «Adalék Pannónia történetéhez Antonius Pius korában», Hampel József értekezése. Ára 20 kr. — «Erdély katonai védeje a tizenhét században», írta Jakab Elek levelező tag, s kapható 60 krért. — Végre Tóth Lőrincznek «Zsivora György» fölött tartott emléksbeszéde, melynek ára 20 kr.

Folyóiratok. A «Hazánk» történelmi közlöny, melyet Abafi Lajos és Szokoly Viktor gondallal szerkesztenek, decemberi füzetében dr. Jancsó Benedék, «Kölcsy Ferenc megyei tisztviselősege» cím alatt szolgáltat újabb adatokat, Melzer István pedig az 1836-iki országgyűlés történetéhez. Szokoly Viktor közreadja Kossuthnak 1849. okt. 8-án Viddinben írt «megbízó levelét», mely gr. Guyon Rikárd tábornokhoz van intézve s melyben a tábornokot nevezi ki itthon maradt családja gondnokául. Abafi Lajos «A magyar emigráció történetéhez» cikkében a szabadságharc néhány szereplőjének levelét közli; id. Szimnyi József folytatja oly sok érdekes korrázi vonást tartalmazó naplóját 1848—49-ből. Iványi István szintén folytatást ad «A tiszai határőrvidék»ről írt dolgozatából, Torma Károlytól «Rettegő György emlékiratai»-ból, Borbély Sámuelről «Egy gúnyvers» olvasható a Hóra-világból. Bő tárczarovat fejezi be a füzetet, melynek ára 60 krajczár. — Az «Ungharische Revue» decemberi számának közleményeiből megemlítjük, hogy Abel Jenőnek egyik irodalomtörténeti dolgozatát közli fordításban, a bártfai színészet 15. és 16. századbeli állapotáról; Heinrich Gusztáv Sepp német tanárnak magyaroltenes könyve ellen folytat polémiát. Közölve van ezeken kívül a Görgey Arthur érdekében kiadott «Nyilatkozvány», s ismertette a közoktatásügyi miniszter jelentése a hazai tanügynek 1883-iki állapotáról. — A «Philologiai Közöny» már kiadta januári füzetét. Főbb cikkei ezek: «Teljes és nem teljes szótövek a magyarban», Hunfalvy Páltól; «Ptolomeosnak hazánkra vonatkozó térképei», Fröhlich Róberttől; «Adalékok a XVI—XVII. századi elbeszélő költészetünk irodalmához», Nagy Sándortól; «Avultság a magyar nyelvben», Túri Mészáros Istvántól; ezenkívül könyvismertetések, fordítások, vegyesek, könyvvezet.

Előfizetési felhívások. Kassay Adolf Budapestre megrendelői ivatek adott ki «A protestánsok házasságát szabályozó II. József-féle nyílt parancs és a későbbi törvények» című kézikönyvére, mely a protestáns házasságokra vonatkozó összes törvényeket tárgyalja. Megrendelhető szerzőnél (ujvilág-utca 6. sz.) 60 krajval. — *Mezei virágok* című verses kötetre nyit előfizetést Perényi Kálmán, kinek költeményeiből lapunk is közölt. A február hóban megjelenő kötet előfizetési ára 2 frt, s ez összeg szerző nevére, koronaherczeg utca 16. szám alá címzendő.

A műcsarnokban a legközelebbi napokban Giron Charles hírneves francia művésznek kolosszális művét, a «Két nővér» című festményt fogják kiállítani. Ugyancsak Girontól «Parisienne» czimen egy női arckép is ki lesz állítva. Max Gabrielnek «Szt. Veronika kendője» című festménye több más érdekes művel fogja kiegészíteni e tárlat foglalatját. Többek közt Spányi Béla néhány kiváló tájfestményével, Telepy Károly, Brodszky Sándor, Molnár József, Parlaghy Vilma (néhány csendélettel), Paczka Ferenc, Greguss Imre, Pállik Béla, Pataky László, Valentiny János és még többen a képek egész sorával lesznek képviselve. A megnyitás napja még meg nem határozható.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A m. tud. akadémia január 5-ikén kettős ülést tartott. Először összes ülés volt. *Pauler Tivadar* elnökölte alatt, ki az újévben először összegyűlt tagokat röviden üdvözölte. Aztán *Gyulai Pál* előterjesztette az akadémiai pályázatokra beérkezett műveket. Az összes ülés után az első osztály ülésezett *Hunfalvy Pál* elnökölte alatt. Ennek tárgyát két nyelvészeti fejtegetés képezte.

Szarvas Gábor értekezését a «czapa» szóról íj. *Szinnyey József* olvasta föl. *Szarvas* felsorolja, hogy a czapa, a czapa szó sokféle értelemben fordul elő a régibb magyar iratokban; míg a nagy tengeri halat csak a század eleje óta nevezik czapának. Hosszasan nyomozva a szó eredete után, a német «Zappe» szóban véli föltalálni e szó eredeti alakját. Zappe ripacsos bört. kordovánt jelent. Innen a magyarban a «czapával borított kard» börtel bevont kardot tesz, a «czapa pohár» ripacsos, varkocsos poharat; «czapa dinnye» pedig kérges heju dinnyét. A tengeri halra is kérges bőre miatt jutlatott az elnevezés. — *Volf György* olvasott föl ezután egy hosszabb polemikából részleteket. A polemia *Asbóth Oszkár*nak az akadémiai kiadások közt a «Nyelvtudományi közlemények» legutóbbi füzetében megjelent közleményére vonatkozik, mely azt fejtegetve, hogy a szláv szavakból mily sok van átvéve magyarba a keresztény vallási gyakorlatba, ebből arra a következtetésre jut, hogy a csehek hirdették Magyarországon először a keresztény vallást. Megjegyzni azonban, hogy e szavak az ó-szláv nyelvből valók, a cseh nyelvnek semmi nyoma a magyarban. Mégis azt állítja, hogy a magyarokat a csehek tanították írni és olvasni, s erre bizonyítékul azt hozza föl, hogy a cseh helyesírásban szintén s betűvel írják a sziszegő sz hangot, mint a régibb magyar okiratokban is. Volf ezt az állítást czáfolja, s kimutatja, hogy abban az időben voltaképen még cseh írás nem is volt, s hogy a magyarok az olaszoktól tanultak írni és olvasni, még pedig a felső olaszországi (velencei) olaszoktól, kik az s betűt most is selypítve ejtik ki; tőlük vették a gy hangot is, mert a velencei olasz most is használja ezt, például giorno helyett gyorno-t mond.

Az 1884-ben lejárt akadémiai pályázatok.

A m. tud. akadémián az év utolsó napján többféle pályázat határideje jár le. A beérkezett művekről a jan. 5-iki ülésen tettek jelentést. Ezek a következők:

A gróf *Telcki-féle drámai jutalomra*, melyre az idén csak tizta vigjátékok pályázhatnak, tizenöt mű érkezett; ezimeik: «Reformátorok», «A vörös orr», «A tudósok», «Rövidlátók», «Udvarlók», «Gróf Mária», «A más fészke», «A szerelem bolondjai», «Csebi tatar», «Az összeesküvés», «A bankosoknya», «A vetélkedők», «Syrén», «Ovid» és «A civilizáció nyelve». — A *Farkas-Raskó* díjért, mely hazafias költeményre volt kitzúve, harminczhat mű versenyez. — Csupán egy-egy mű érkezett a következő díjakra: *Lakács Kristina-jutalom* (hogyan szerepelnek a magyar nyelvben a mondat határozó részei, 1000 forint); *Gorove-jutalom* (a hazai iskolák története s a magyar ifjak külföldi iskoláztatása a tizen-nyolcadik században, 100 arany); *Oltványi-jutalom* (a magyar Pálos-rend története, 600 frt); *Lévay-jutalom* (a nemzetgazdasági tudomány utolsó évtizedi haladása, 500 forint). Egyetlen egy mű sem érkezett a száz aranyos Fraknói-díjra, mely már harmadszor volt egy hazai kath. főpap életrajzára kitzúve. Ellenben kilenc pályamű érkezett a 3000 frtos *Fáy András-díjra*, melynél a kérdés ez: mily intézkedések volnaának a földbirtokos osztály anyagi jóléte érdekében a polgári törvénykönyvbe fölvendők. Végre tizennégy mű pályázik az 500 frtos *Fekesházy-jutalomra*, melyet hazánkban divó nem magyar nyelven írt, a magyar nyelvet és irodalmat ismertető s az utolsó négy év alatt megjelent mű kaphat meg. A pályaműveket bírálatra kiadták az osztályoknak.

A történelmi társulat e hó 2-án tartotta közgyűlését. Legelőször a választmány egy harmadát választották újra, meghagyván az eddigieket; új tagok pedig *Knauz Nándor* és *Szádeczky Lajos* lettek.

Az évi jelentést *Szilágyi Sándor* titkár terjesztette elő, a gyarapodás bizonyosságul hozva föl, hogy míg kezdetben csak egy közlönye volt a társulatnak, a «Századok», most már a «Történelmi tár» és legújabbban a «Történelmi életrajzok» is a társulat munkásságának kifejezői. Említette *Bay Ilona* urhölgy áldozatkészségét is, mely gyakran nyilvánul a társulat iránt. A legutóbbi pályázatot (történelmi jellemrajzra) örvendetes eredménynek mondta. Az eredmény azonban még nincs kihirdetve. A közgyűlés tárgyai közé tartozott még egy felolvasás is. *Barabás Samu* értekezett ily cím alatt: «Fráter György életéből». Feltette az ország viszonyait Zápolya János halála után, aztán Fráter György szereplését, melyet védelmezett. Főkép pedig az ellen védte, mintha Budának 1541-ben török kézre játzásában részes volna. Nem Fráter árulta el Budát és *Isabella* királynét, hanem magokkal hozták az eseményt a viszonyok kényszerítő következesei, *Ferdinánd* kétszeri támadása; a törökök sem bíztak *Isabella* királynében. Budavárra

pedig nagy szükségük volt hadászati okokból is. — A felolvasás után Szilágyi Sándor titkár a folyó ügyeket adta elő. A jászói prépostság száz forintos alapítványát kiegészítette még száz forinttal; újabb alapító tag lett özv. Pálffy-Daun Lipótné grófnő. Dr. Schrauff Károly bécsi levéltárnok pedig ismét becses okiratokat küldött a társulatnak. A pénztári számadásokról, miután még nincsenek letisztázva, röviden említette a titkár, hogy 3700 ft jön át, mint maradvány a folyó évre. De ebben benne van az akadémia segélyezése a «Történelmi tárra» és a «Történeti életrajzokra.» A közgyűlés alig félórát vett igénybe.

A Petőfi-társaság e hó 6-ikán tartotta az akadémia disztermében évi közgyűlését, nagy számú közönség előtt. Az ülés lefolyása is változatos tartalmu volt.

Komócsy József elnökölt, miután Jókai akadályozva volt a megjelenésben. A megnyitó beszéd említette az irói és művészi tulajdonjogról szóló törvényt, mely a szépirodalomnak máris hasznára van, mert a külföldi selejtes műveket kiszorítja, s több új vállalat keletkezett. *Ábrányi* Emil olvasta föl a titkári jelentést. Kiemelte, hogy a társaság havi üléseit mindig nagy közönség látogatja, kivált nők, míg a férfiak körében egyoldalú felfogás uralkodik, mely a gyakorlati ember komolyságát mintegy ellentétbe állítja a széppel való foglalkozással, holott minden kulturának virága a műizlés. Megemlékezett Frankenburg elhunytáról és érdemeiről, felsorolta a társaság kiadványait, melyek: Torkos László költeményei, Beniczky-Bajza Lenke egy kötetnyi elbeszélése, Tolnay Lajos két kötetes regénye. — *Mikszáth* Kálmán költői melegségű megemlékezését «A jó öreg Frankenburgról» *Bodnár* Zsigmond olvasta föl. «Az írónak — úgy mond — külön szerződésük van a halállal; megszűnnek dolgozni, de könyveikben tovább élnek. Hogy meddig, az a könyvektől függ. Ő mint ember többet ért nekünk. Annyi a valódi érdeme, hogy a hamis magasztalásokat bizvást elhagyhatjuk. Nem volt messzetűndőklő csillag, hanem gyümölcsfa az irodalom kertjében. Középszerű író volt, de egyike a leghasznosabbaknak. Nehéz hivatást teljesített. Félrelhárította a töviseket, hogy a szomjazók a forrás fölé hajolhassanak, de ő maga nem oltotta el szomját.» *Mikszáth* ezután ismertette Frankenburg életét, s kegyeltes szavakkal végezte emlékbeszédét. — *Szász* Gerő szavaltá ezután három lyrai költeményét «A szerető szívekről», «A bolyongás» és «A hópelyhek» czim alatt, melyeket a hallgatóság tetszéssel fogadott. *Tolnai* Lajos pedig «Az urak nyári fészke télen» czimű rajzot adott elő. *Kiss* József is maga olvasta föl «Dózsa György» költeményét, melyben a szerző mint viziót írja le, hogy feltűnik előtte Dózsa György és a szavakat döngi felülbe: «Mig emberjog tiporva senyved, s hazugság marad a legszentebb, míg köny és vér patakba folynak és átka lesz csak a nyomornak; míg egy sziv lesz, a mely fellázad, hogy a születés megalázhat, megalázhat, pokolra vethet, Dózsa lelke meg nem pihenhet.» Még *Balázs* Sándor «Egy rút lány története» elbeszélése volt hátra, s ezzel az ülés véget ért, a befejezést azonban az «Angol királynő» fogadó éttermében találta, hol jókedvű lakomára gyűltek össze.

A földrajzi társaság e hó 8-iki ülésén *Findura* Imre a palócokról tartott érdekes felolvasást. Eredetükre nézve sokféle a vélemény, s *Findura* ezzel nem is foglalkozott, hanem néprajzi szempontból ismertette őket, tüzetesen szólva szokásaikról, viseletükről, viszonyaikról. Utána *Havass* Rezső adta elő, élénk figyelem mellett, raguzai élményeit, gondosan egybegyűjtött adatokat közölve a város történetéből, földirati helyzetéről és lakosainak életviszonyairól. A könnyebb szemléltethető tétel végett bemutatta Raguzának olajfestésű nagy tájképét. A megjelzett felolvasás után választmányi ülés következett,

MI UJSÁG?

A király a technológiai iparmuzeumban. Ő felsége e hó 7-én délelőtt meglátogatta a technológiai iparmuzeumot, hol Trefort Ágoston miniszter, Szalay Imre osztálytanácsos, Hegedüs Károly főigazgató, Taborsky Ottó igazgató, stb. fogadták. Ő felsége élénk érdeklődéssel szemlélte a gyűjteményeket és a működésben levő gépeket. Tetszéssel nyilatkozott Jungfer Gyula műlakatos tárgyairól, kit megszólítván, kérdé, hogy ő rajzolja-e a mintákat? mire Jungfer megjegyzé, hogy azok műhelyében készülnek. A segédek által készített rajzok tárgyában több kérdést intézett Hegedüs főigazgatóhoz. Az előadási terem megtekintésénél Trefort Ágoston miniszter megjegyzé ő felségének, hogy e helyiség csak ideiglenes, minthogy a muzeum számára új épület fog emeltetni. Az uralkodó háromnegyed óráig időzött az intézetben s az időközben összegyűlt nagyszámú közönség lelkes éljenzése között távozott.

A trónörökös-pár egy heti időzés után e hó 8-án reggel hagyta el Budapestet. Ápril végére készülnek visszatérni és pedig huzamosb tartózkodásra, sőt némely hírek szerint egész nyárra, mert Rudolf trónörökös, mint az országos kiállítás védnöke, nemcsak a kiállítás megnyitásánál akar jelen lenni, hanem minden egyes időleges kiállításnál is.

A trónörökös-pár mostani itt időzése alatt többször adott ebédeket, s többeket fogadott kihallgatáson. *Jókai* a trónörökös e hó 7-én reggel 9 órakor fogadta hosszabb kihallgatáson. *Jókai* a népismeri könyvhöz készülő munkálatokat terjesztette elé. Ő fenségek meglátogattak minden színházat is. Január 1-én, mint már említettük, a *népszínházban* a «Gerolsteini nagyhercegnő» előadását nézték meg. E hó 2-án a *nemzeti színház* előadásán jelentek meg, hol Beaumarchais vigjátékát «Figaro házasságát» adták. Másik estén az *operaszínházban* a «Gioconda» előadását nézték meg. Ez előadáson Klotild főhercegnő és Mária Dorottya főhercegnő is jelen volt. A *budai várszínházra* e hó 5-ikén került a sor. Itt Blaháné asszony közreműködésével az «Ezres bankó» népszínművet adták.

A trónörökös látogatása az országos kiállításban. A kiállítás területén a téli időben is folytonosan dolgoznak. A nagy iparcarnok teljesen kész, és kész igen sok épület. Egész város ez, nagyobb részt fából emelt csarnokokkal, de ezek is mutatósan, izléssel épültek. Némelyik csinos formáival, a másik nagyságával imponál. A kiállítás területe körül a kerítést is fölállították már, de még szabad a ki-bejárás s naponkint sokan nézik a telepet, mely a kiállításnak legalább külső képéről máris eléggé tájékoztat. A trónörökös is újra megtekintette e hó 7-ikén délelőtt és sorra nézte az épületeket.

Ő fenségét Széchenyi Pál gróf miniszter, Matkovics Sándor államtitkár, Zichy Jenő gróf kiállítási alelnök, Sehnier Gyula kiállítási igazgató, Balogh Vilmos titkár fogadták, az igazgatósági épület előtt. A trónörökös, mihelyt leszállt a kocsiról, azonnal megkezdte körutját, élénken tudakozódva Széchenyi Pál gróftól az építkezésekről. Az iparcarnokban meglepetve nézett körül. «Nem hittem volna, hogy utolsó látogatásom óta ily sokat fognak dolgozni» — mondá, majd később így szólt: «Sajnálom, hogy nőmet nem hozhattam magammal, de meg van hülve és így nem jöhetett el.» A menet az iparcarnokon keresztül, az államvasutak pavillonjai felé, majd vissza a közlekedési miniszterium, a Ganz- és Oetl-féle pavillonok, az állatkiállítás csarnokai mellett haladt el s a főúton végig a kiállítási déli kapuig, a hol már várt az udvari fogat. Ő felsége kezet szorított Széchenyi és Zichy grófokkal s szívélyesen köszöntve, kocsijába lépett és elhajtott.

József főherczeg családjával együtt e hó 5-ikén a főváros több művészi telepét látogatta meg. A főherczeg, Klotild főherczegnő és leányuk Mária főherczegnő először is a műcsarnokban nézték meg Zala Györgynek pályanyertes szobrát, «Mária és Magdolna»-t, innen kimentek Huszár Adolf epreskerti műtermébe Deák Ferencz szobrának megtekintése végett, hol az óriási művet és a körülte folyó szorgalmas munkálatokat hosszasan és nagy érdeklődéssel szemléltek. Huszártól átlátogattak Benczur Gyula műtermébe s végül visszafelé menet a sugár-uti minta-rajztanodát tekintették meg.

Budapest érdekesb pontjainak lefestésére a fővárosi hatóság pályadíjakat tűzött ki 200—300—500 frttal. A határnap ó-év napja volt, s ekkoráig 64 vázlat érkezett be, melyek most az új városházán vannak kiállítva. A pályázatban részt vettek: Ligeti Antal két festményvel, Nadler Róbert 14 (7 nagyobb és hét kisebb vázlattal) Baló 5-tel, Lechner Gyula 8-czal, Schikedanz Albert 7-tel, Mednyánszky László báró 3-mal, Feszty Árpád 4-gyel, Löschinger Zsigmond, Tölgyessy Arthur, Spányi Béla, Böhm János, Györök Leo, Sándi Gyula, Molnár József, Molnár Géza, Aggházy Gyula, Irinyi S., Gyöngyvirági Zseni. A pályázók leginkább fölvettek a Kálvin-tért, azután a Ferencz József-tért, a várkerti-partot, lánchidat, egyes várbeli részleteket, és egyes pontokat: mint a budai reáliskola, Mátyás-templom, bombatér, vaczi-ut, hatvani-utca, a Rókusz környéke, a kötő-utca, a Sas-fogadó, stb.

Eljegyzés. Tisza Kálmán miniszterelnök leányát, *Tisza Paula* kisasszonyt e hó 8-ikán jegyezte el báró *Radvánszky* Béla, Zólyom megye főispánja, ki történelmi és arkeológiai tanulmányairól a tudományos körökben ismert névvel bír.

Jókai Szegeden. Jókai «Arany ember» drámáját a napokban adják elő Szegeden, s az első előadáson a költő is megjelen. Fogadása ünnepélyes

lesz, s megérkezésekor a színügyi bizottság élén Szabados János üdvözlí.

Munkácsy Mihály egy Párisból irt kedélyes levél kíséretében már beküldte Jókaihoz a trónörökös népismeri munkája számára rajzolható kép vázlatát. Ez egy alföldi csárda belseje, borozó juhászokkal, parasztnyecskekkel és egy szál cigánynyal; e rajz a Hortobágy leírásához fog jönni.

Bécsi vendégek Budapesten. A bécsi mérnök-és építész-egylet Budapestre jött tagjait előzékeny figyelem és a legszivesebb vendéglátás fogadta. Először történt most, hogy Bécsből testületileg jöttek a magyar főváros megtekintésére, melynek fejlődése a birodalom másik fővárosában nem épen rokonszenves figyelmet szokott kelteni. Fogadtatásokról, kalauzolásokról a magyar mérnök-és építész-egylet gondoskodott.

E hó 4-én délután 2 órakor érkeztek a vendégek *Schmidt* Frigyes jeles építész vezetése alatt. A társaság mérnökökből, építészekből, gyárosokból, nagyiparosokból állt. A magyar mérnök-és építész-egylet elnöke, *Hieronym* Károly üdvözölte őket és cigány zenéről is volt gondoskodva. A nagyszámú társaság a «Hungaria» fogadóban szállt meg, s pihenőt is alig tartva, az operaszínházba mentek, hol a színház építője, *Ybl* Miklós és *Szilágyi* Lajos felügyelő kalauzolta őket, majd pedig a nézőtérrel elhelyezkedve, az Asphaleia társaság mutatta be a szinpadí gépezeteket. Aztán a gépezeteket részletesebben is megvizsgálták. Következett a nemzeti színház villamos készülékének megtekintése, a magyar állami központi indóház, hol még nagyobb kiterjedésű a villamos világítás. Az indóház díszes éttermében volt a vacsora is, melyet a Ganz-féle részvénytársaság rendezett. A felköszöntések megeredvén, igen rokonszenves és elismerő nyilatkozatokat lehetett hallani. Másnap a társaság a sugárúton végig a városligetbe, a kiállítás helyiségeinek megtekintésére ment; innen lóvonatu vasuti kocsikkal az elevátorhoz és a gabnarakthoz indultak; másfél órai szemle után pedig az ott váró «Neptun» gőzhajóra ültek, mely az ó-budai hajógyárhoz vette utját. A hajón gazdag villásreggeli várakozott. A Dunáról kinálkozó fényes panorama a bécsieket is elragadta. A hajógyár szintén érdekes képet nyújtott, mert a gőzhajók egész flottája pihen most a gyári sziget körül, s a kijavított «Fecske» hajót épen akkor bocsátották vízre. A gyárban ünneplésen fogadták a látogatókat, s a telep hivatalnokai mindent megmutogattak. Ezalatt a társaság egy másik része a magyar államvasutak gépgyárát és a Ganz-féle budai gyárat szemlélte meg. Esti 5 órakor egyesült ismét a társaság, a magyar mérnökök által adott lakomán, a «Hungaria» termében. E hó 6-ikán több csoportra oszolva, a bécsi vendégek a város egyes helyeit nézték meg. A legtöbben Budára mentek föl, megtekintve az épülő Mátyás-templomot, a királyi palotát, hol az új palota terveit is bemutatták nekik. Majd Pestre visszatérve, a múgyetemet, az egyetemi épületeket, az üllői-uti klinikát tekintették meg. Délben a Hungáriában gyűltek össze ismét, s innen hajtottak ki az osztrák-magyar állami vasut indóházába, hol Schmidt dom-építő még egyszer köszönetet mondott a szives fogadtatásért, s 2 órakor visszautaztak Bécsbe, kijelentve, hogy a legkedvezőbb véleményt viszik magukkal Budapest haladásáról.

Vas Gereben hamvait e hó 17-ikén ássák föl a bécsi temetőben, és Budapestre hozzák. A kerepesi temetőben való elhelyezésekor a bucsuszózatot Vadnai Károly fogja mondani, kit a bizottság már fölkért s a ki a kérelmet szíves volt teljesíteni.

A párisi magyar egylet évenként megtartott Szilveszter-estélye az idén rendkívül jól sikerült. Pényes és nagy közönség volt jelen; így az osztrák-magyar nagy-követ, *Hoyos* gróf az összes követségi és konzulátusi személyzettel, *Marchesi* asszony, a híres énektanárnő, *de Rouchaud* a louvrei muzeum igazgatója, *Türr* tábornok, *Wagner* brazilai bankár hazánkfia stb. A hangverseny legérdekesebb számát *Adam* asszony magyar «mondá»-ja (monda hongroise) képezte, melyhez melodramatikus zenét *Bertha Sándor* irt, s melyet *Brandès* kisasszony, a Vaudeville színház tagja szavalt. E monda czime: «*La veuve*» *Adam* asszony egy Budapesten megjelenő jótékony czélú album számára írta, s az ez alkalommal előidézett hatásból ítélve, nagy hatásra várhat. Az estély reggeli hat óráig tartott s anyagilag is meg lehet elégedni eredményével. Szóval jövőre már mindenki azon kategóriába fogja helyezni e mulatóságokat Párisban, melybe a legfényesebb és legmulatságosabb estélyeket sorolják.

Clovis Hugues asszony az esküdtszék előtt. Párisban az esküdtszék előtt e hó 8-án kezdték meg *Clovis Hugues* né pörét. A közönség nagy tömegekben töltött a tárgyalásra. A vádlott nő bevallotta, hogy már régen elhatározta rágalmazója megölését. Egész

nap rendkívül nagy tömeg hullámozott a törvényszéki palota előtt. A tanúk kihallgatása esti 8 órakor ért véget, s ekkor lázas izgatottsággal várta mindenki az ítéletet. Éjjel hirdették ki az ítéletet, mely szerint Clovis Huguesné asszonyt az esküdtszék a gyilkosság vádjára alól fölmentette, de 2000 franknyi kárpótlásban és a perköltségek megtérítésében elmarasztaltott.

Dalárünnep az országos kiállítás alatt. A országos kiállítási bizottságban indítvány történt arra nézve, hogy a kiállítás ideje alatt az országos dalár-szövetség ünnepélyt rendezzen Budapesten. E végből kérdést intéztek a szövetség elnökéhez, Bartay Edéhez. A kérdésre a szövetség január 25-iki közgyűlésén adják meg a választ.

A spanyolországi földrengések. A nagy katasztrófa áldozatainak száma felül van a kétezeren. Alfonzo király a sujtott vidéket meg fogja látogatni. Granadában a rengések folyton ismétlődnek. A lakosságot oly rémület fogta el, hogy a malagai és granadai kerületekből eddig már 40,000 ember költözött ki.

A «Jogtudományi Közlöny» január 9-diki 2-ik) száma a következő tartalommal jelent meg:

Megye- követek a felsőházban. Dr. Kuncz Ignác pozsonyi akadémiai jogtanártól. — Jogirodalom: Büntető eljárás a törvényszékek előtt. Szokásjogi forrásokból összeállította Dr. Fayer László. Dr. Jellinek Arthur budapesti ügyvédtől. — Törvénykezési Szemle: A telekkönyvileg bekebelezett kamatok elsőbbségének kérdéséhez. Székhely Kornél budapesti ügyvédtől. — Örökségi jogra rendelhető-e el végrehajtás? K. Nagy Sándor n.-váradai ügyvédtől. — Rövid visszatekintés az irástudatlanok váltóképeségére. Serly Antal losonczyi kir. aljárásbírótól. — A btk. 248. §-ához. Dr. M. T. budapesti kir. táblai fogalmazótól. — Különfélék.

MELLÉKLET: Curiai Határozatok. — A m. kir. pénzügyi közigazgatási bíróság elvi jelentőségű határozatai.

HALÁLOZÁSOK.

MARSCHALKO LEÓ, kir. táblai tanácselnök, a magyar bírói kar kiváló tagja, 69 éves korában elhunyt e hó 3-án. Marschalko a Bach-korszak alatt egri ügyész volt, később az «Oberlandesgericht»-hez neveztek ki bírónak, a hol többek közt a hírhedt Rózsza Sándor bűntudatát is referálta. Ugyancsak ebben a korszakban a pestvárosi polgármesteri állással is megkínálták, de ezt már nem fogadta el, miután barátai már azt is rossz néven vették tőle, hogy egyáltalában hivatalt vállalt. Az alkotmány visszaállításánál, Marschalko a kir. táblához neveztetett ki bírónak s később ugyanitt tanácselnök lett, mely hivatalát élete végéig viselte. Marschalko fivére volt a tavaly elhunyt Marschalko Tamás honvédezedesnek.

HERCEG AUERSPERG ADOLF, az osztrák volt miniszterelnök, s az osztrák főszámvészték elnöke, meghalt január 5-én goldegyi birtokán, 64 éves korában. A király, királyné, a trónörökös-pár és Valéria főhercegnő részvét-táviratot küldtek a családnak, melyet az osztrák és a magyar főnemesség kiválóbb tagjai, a miniszterelnök és a diplomáciai testület tagjai is fölkerestek részvételük nyilatkozataival. Az elhunyt az osztrák arisztokrácia egyik legkitünőbb családjához tartozott, s az alkotmányhú pártnak volt utolsó miniszterelnöke, belviszálók közt havgyván ott a kormányzatot, 1879 február havában. Leköszönése után az osztrák legfőbb számvészték elnöke lett s a politikától visszavonult, de az udvarnál családjával együtt meghitt, bizalmas állást foglalt el; leánya, Aglaja hercegnő, Mária Valéria főhercegnő gyermekkori játszótársa és barátnője. Az elhunyt herceg neje magyar főúri hölgy volt: Festetich Johanna grófnő, kinek nemrég történt halála igen lesújtotta a herceget. Azóta igen visszavonultan élt és sokat időzött goldegyi kastélyában.

BOTKA TIVADAR, a magyar tud. akadémia tiszteleti tagja, meghalt e hó 7-én Ipolyságon, élete 83-ik évében. Jogi és történeti kutatásai előkelő helyet szereztek neki tudományos életünkben, s kritikai ítéletei nagy súlytal bírnak a történetírásban. A jeles tudós életét és nagyérdemű munkásságát már méltányolta bővebben is lapunk. Pályáját mint ügyvéd 1821-ben Bars megyében kezdte, majd a megye tisztviselője lett, s mint főjegyző élesen kelt ki a főispáni visszaélések miatt, a miért le is kellett mondania. A közélet teréről azonban nem lépett le, sőt inkább ekkor kezdett szerepelni. 1843-ban követnek választották s a liberális eszmék harcászai közé állott. 1847—48-ban ismét megválasztották, de lemondott mandátumáról. A szabadságharc után rövid ideig törvényszéki elnök volt, de a midőn tapasztalta, hogy hazafiatlan tetteket öhajtanak tőle, visszalépett. 1861—1872-ig ismét tagja volt a képviselőháznak, még pedig különösen közjogi kérdésekben tekintélyes tagja. Az irodalom terén már igen korán

szerepelni kezdett. 1829-ben adta ki első művét a peröntő párbajokról Magyarországon, aztán a megyék régi szervezetéről, mindkettőt latinul. A szabadságharc után fejtette ki azonban legnagyobb irodalmi munkásságát, kivált a jogtörténelem buvárlásában. Az akadémia 1857-ben választotta tagjává. Ő volt egyik megalapítója a történelmi társulatnak is. Tőle származik az indítvány, a honfoglalás ezredik évének megüvülésére. Bars megye ezelőtt három évvel ülte meg a kitünő férfi működésének ötven éves jubileumát.

LÁZÁR MIKLÓS, a nagyváradi káptalan címzetes kanonokja, az egyházi költészet egyik kiváló művelője, meghalt e hó 6-án Nagy-Váradon, hol mint újvárosi plebános nagy tiszteletet szerzett. A szabadságharcban mint lelkes is jelentékeny részt vett, a miért több évi fogságra ítélték, s mikor kegyelmet kapott, az egyházi szolgálatról eltávolított, Nagy-Váradon lezke-adással tartotta fent magát. Végre a peterdi, aztán a nagyváradi-újvárosi plebániát nyerte el. A költészetet fiatal éveitől kezdve művelte, s valóságos költeményei önállólag is megjelentek. Költői munkásságából a zoltárok fordítása maradandó fog lenni, s ezekből Szász Károly többet felolvasott nem régieben is a tud. akadémia előtt.

Elhunytak még a legközelebbi napok alatt: **BEKE KÁLMÁN,** nyug. udvari alkanczellár, a Szent-István-rend lovagja, 72 éves korában, Sövényházán. — **CAPDEBO ISTVÁN,** fővárosi bizottsági tag, a negyvenes években Temes megye jegyzője, ki a hatvanas évek óta Budapesten a különböző egyesületek körül fejtett ki hasznos tevékenységet, 71 éves korában. — **PAULUS NÁNDOR,** érsekújvári orvos, az ottani polgármester testvére, 74 éves korában. — **TOMPA JÁNOS,** kolozsvári nyug. mérnök, a szabadságharcban százados, 68 éves korában. — **TUMDALSZKY JÁNOS,** tekintélyes aradi polgár. — **LEHNER MIHÁLY,** címzetes kanonok és somfalvai plebános, 80 éves korában. — **KONEK BENEDEK,** köbölküti plebános, esperes-kerületi jegyző. — **KUTASY FERENCZ,** ref. lelkes, 70 éves korában, Belényes-Remetén. — **FLUCK KÁROLY,** bányatanácsos, 72 éves korában, Bélabányán. — **NOVÁK JÁNOS,** gróf Károlyi Alajos összes uradalmának főszámvésze, 70 éves korában, Budapesten; ugyanitt **KRESZ-GUSZTÁV,** fűszerkereskedő, köztisztelő polgár, 54 éves korában. — **SZABADOS SÁNDOR,** békési ref. tanító, 76 éves korában, melyből ötvenhárom évet töltött mint tanító, s nagy becsülésben élt. — **DR. FABINI ALBERT,** nagysinki születésű magyar orvos, kitünő műveltségű ember, nov. 15-én Santo Nicolas argentinai városban, Dél-Amerikában, hová évek előtt költözött, 52 esztendőskorában. — **DR. HALÁSZ HENRIK,** almás-kamarási körorvos, ki Aradon is működött, 64 éves korában, Almás-Kamaráson. — **MISSÁK ZAKHÁR** földbirtokos, Nógrádmegye törvényhatósági bizottságának tagja, Baracsán. — **BORY PÁL,** a negyvenes években országgyűlési követ, később kormánybiztos, legutóbb megyei írnok, 75 éves korában, Ipolyságon. — **KLOKNER MÓRICZ,** ügyvéd, több ízben Brassó város képviselője a szász egyetemen, 42 éves korában, Brassóban. — **BORNEMISSZA ÁRPÁD,** volt lovassági tiszt, 36 éves korában, Kasán. — **HAMVASSY TIHAMÉR,** ügyvéd és a m. k. államvasutak tisztviselője, 42 éves korában, Ujpesten. — **POLLÁK SÁNDOR,** az irodalomban Zemléni P. Gyula név alatt foglalkozó fiatal író édes apja, 69 éves korában. — **GÁBRIS ISTVÁN,** Esztergom város becsült polgára. — **CSIGAHÁZY JÓZSEF,** segéd-szolgabíró Német-Ujvárt. — **ANDRETTI SÁNDOR,** 40 éves korában, Sós-kutón. — **GRÓF DESAGES EMIL,** funeai francia konzul, családja utolsó sarja. — **POYNÁR JÁNOS,** 76 éves korában, Miskolcon. — **ECKHARDT FERENCZ,** Arad város polgára, 75 éves korában.

SZEBENI FERENCZ szül. Vajda Róza, abrudbányai jeles ügyvéd neje. — **RAÁB JÓZSEFNÉ** szül. Voschitz Mária, városi képviselő neje, Esztergomban. — **ÖZV. VATTAY TAMÁS** szül. Báthy Zsófia, 66 éves korában, Miskolcon. — **PATZ GUSZTÁVNÉ** szül. Czirbesz Etelka, 31 éves korában, Rozsnyón. — **LEDERER IGNÁCNÉ** szül. Drózsza Babett, fővárosi tekintélyes kereskedő neje.

SZERKESZTŐI MONDANIVALÓ.

Dalok. Biz ezek is, az egyiknek vég-szavaival szólva, olyanok . . . mint rossz eczet.

A zarándok-lány és a barát (Burger). Elég gondtal van fordítva s itt-ott sikerült is eltalálni az eredeti hangját; de több helyett meg nem. Még sokkal több gyakorlottság kellene, hogy egészen sikerüljön.

Anyámnak 1885. évre. Ez is, a másik is, a hosszadalmasság és prózai laposság kettős eredendő bűnében szenved.

Temetéskor. Ez a minden áron való allegorizálás szörnyű izetlen Ez már mult századi izlés, a Vágy-at, Reménység-et, Öröm-öt, Csalódás-t, a gyászkiéretben személyek gyanánt szerepeltetni; ki hiszen ma már ilyesekben, vagy ki indul meg rajtok?

A cigány lány. Tehetségre mutat; egy pár igazán sikerült mozzanat van benne: például mikor a mennybeli fogadással biztatja gyermekét:

«Felvisznek téged is, gyönyörű kis bimbóm,
Aranyos lovakon, gyémántos kis linton,
Piczi angyalkáknak léssz fürgé sorába,
S akadsz majd szerető jó édes apára.»

Kár, hogy a hangulatból néhol kiesik, pl. a következő két sorban:

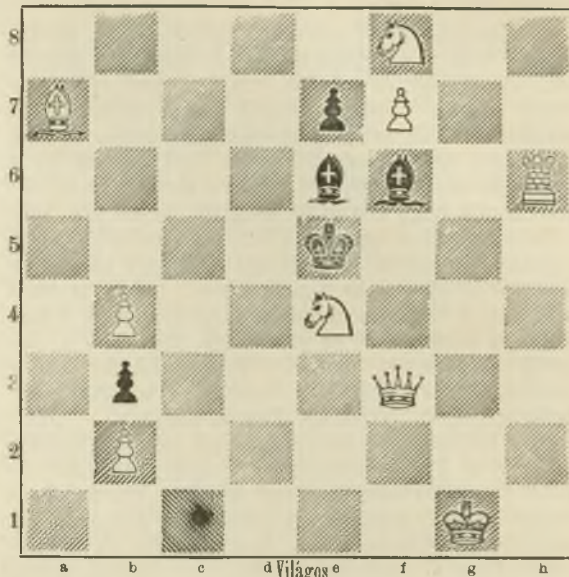
«Legkisebb angyala a nagy mennyországnak,
Legnagyobb, legszörnyebb bűne az anyádnak.»

Nem is említve, hogy a legkisebbre két ellentét is van: a nagy mennyország s a legnagyobb bűn, ez utóbbi még a legszörnyűbb jelzővel is erősítve, igen sok — s nem talál az anya hangulatához. Ő nem érzi azt oly szörnyű bűnnek; némi gúnnyal mondhatja, hogy a világ annak bélyegi. Itt tehát a tárgyban látszik rejleni a hiba, melyet a kidolgozás még erősebben kiszinez.

SAKKJÁTÉK.

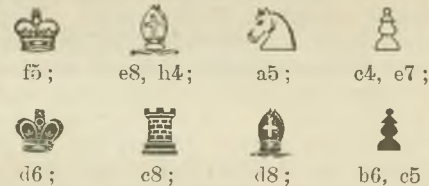
1310. számú feladvány Planck C.-től.

Sötét.

Világos indul s a második lépésre mattot mond.

1311. számú feladvány Rees L. P.-től.

Világos indul s a második lépésre mattot mond.

Az 1305. sz. feladvány megfejtése.

Kohtz és Kockelkornól.

Megfejtés.

Világos.	Sötét.
1. Kh6—g7	Kf4—g5
2. Fd6—e7	Kg5—f4 (a)
3. Fe7—h4	Kf4—e5
4. Fh4—g3 matt.	
1.	Kg5—h5
2. Fh3—g4 matt.	

Helyesen fejtették meg: Budapesten: K. J. és F. H. Andorfi S. — Kovács J. — Az Erkel-sakk-társaság nevében: E. K. — *Veszprémben:* Roland Károly. — *A nagyenyedi olvasókör nevében:* Nagy András. — *A pesti sakk-kör.*

HETI NAPTÁR. Január hó.

Nap	Katholikus és protestans	Görög-Orosz	Izraelita
11	D I Hygin p. v. D I Higin	30 G. Aniz. sz v. 24	
12	H Taczián vt. Rézsold	31 Melánia sz. v. 25 Hénok	
13	K Vidor egyb. a. Vidor	1 Jan. 1885	26
14	S Bdog áld. vért Bódog	2 Szilveszter p. 27	
15	C Pál rem. Mór	3 Malakhi. pr. 28 Sz. kiz.	
16	P Marczel p. v. † Marczel	4 70 apostol 29	
17	S Antal remete Antal remete	5 Theopempt 1 Sa. S. V.	

Holdváltásai: ☾ Ujhold 16-án 9 óra 52 pk. reggel.

Tartalom.

Szöveg: A khivai khán és a bokharai emir. — Az én szülőimhez. Költemény. *Balog Istvántól.* — Hogy lett jobbágygyá Gyepesi Ambrus bá? *Elbeszélés.* Irta *Szathmáry Károly.* — Khivából. — A Hit. — A kalendáriumok történetéből. — Karácsony a tengeren. New-Yorktól Liverpoolig. II. *Pekár Gyulától.* — Egyveleg. — Magyar udvari bálók. Irta *Eötvös Károly.* — A január 7-diki udvari bál. — Puszta. Wagner Sándor rajza. — Osztozkodás Afrika tengerpartjain. Térképünkhez. — Irodalom és művészet. — Közintézetek és egyletek. — Mi ujság? — Halálozások. — Sakkjáték. — Szerkesztői mondanivaló. — Heti-naptár.

Képek: Muzaffaredin, Bokhara Emirje. — Mehemed Redsin, Khiva khánja. — Khiva a Hazarasp kapu felől. — A hit. (Gerlach Márton «Allegoriák és jelképek» című diszművéből.) — A pusztán. Wagner Sándor rajza. — Székely edények. Huszka József «Magyar diszitó styl» című művéből — Osztozkodás Afrika partjain. (Térkép.)

Felelős szerkesztő: Nagy Miklós.

(L. Egyetem-tér 6. szám.)